

Konvenzjoni tal-Gnus Maghquda dwar id-Drittijiet ta' Persuni b'Dizabilita'

Preambolu

L-Istati Msiehba ghal din il-Konvenzjoni

(a) *Ifakkru* l-principji tal-Karta tal-Gnus Maghquda li taghraf id-dinjita' u l-valur intrinsiku u d-drittijiet ugwali u inaljenabbli ta' kull membru tal-familja umana bhala s-sisien tal-liberta', il-gustizzja u l-paci fid-dinja,

(b) *Jaghrfu* li l-Gnus Maghquda, fid-Dikjarazzjoni Universali tad-Drittijiet Umani u l-Ftehim Internazzjoni dwar id-Drittijiet Umani, ipprokkamat u qablet li kulhadd hu intitolat ghad-drittijiet u l-libertajiet li hemm fihom, minghajr ebda diskriminazzjoni ta' kull xorta,

(c) *Jirriaffermaw* l-universalita', l-indivizibilita', l-interdipendenza u l-mod kif dawn jirrelataw ma' xulxin, tad-drittijiet umani kollha u l-libertajiet fundamentali u l-bzonn li kull persuna b'dizabilita' tkun iggarantita t-tgawdija shiha taghhom minghajr diskriminazzjoni,

(d) *Ifakkru* l-Ftehim Internazzjonai dwar id-Drittijiet Ekonomici, Socjali u Kulturali, il-Ftehim Internazzjonai dwar id-Drittijiet Civili u Politici, il-Konvenzjoni dwar l-Eliminazzjoni ta' Kull Forma ta' Diskriminazzjoni Razzjali, il-Konvenzjoni dwar l-Eliminazzjoni ta' Kull Forma ta' Diskriminazzjoni kontra n-Nisa, il-Konvenzjoni kontra t-Tortura, Trattament jew Kastig Krudili, Inuman u Degradanti, il-Konvenzjoni dwar id-Drittijiet tat-Tfal, u l-Konvenzjoni Internazzjonali dwar il-Protezzjoni tad-Drittijiet tal-Haddiema Immigranti Kollha u l-Membri tal-Familji Taghhom,

(d) *Jaghrfu* li d-dizabilita' hi kuncett li dejjem qed jevolvi u li d-dizabilita' tirrizulta mir-relazzjonijiet bejn il-persuni b'nuqqasijiet differenti u l-ostakli ta' attitudnijiet u (?) ambjentali li jtellfu milli huma jippartecipaw b'mod shih fis-socjeta' fuq bazi ugwali bhall-ohrajn,

(f) *Jaghrfu* l-importanza tal-principji u l-linji gwida dwar il-*policy* li hemm fil-Programm Dinji ta' Azzjoni dwar il-Persuni b'Dizabilita' u r-Regoli Standard ghal Opportunitajiet Indaqg ghal Persuni b'Dizabilita' li jinfluwenzaw il-promozzjoni, il-formulazzjoni u l-evalwazzjoni ta' *policies*, pjanijiet, programmi u azzjonijiet fil-livelli nazzjonali, regionali u internazzjonali biex ikabbru l-opportunitajiet indaqg ghal persuni b'dizabilita',

(g) *Jenfassizzaw* l-importanza li l-oqsma tad-dizabilita' jkunu *mainstreamed* bhala parti integrali mill-istrategiji rilevanti ghal zvilupp sostenibbli,

(h) *Jaghrfu wkoll* li diskriminazzjoni kontra persuna minhabba d-dizabilita' hi vjolazzjoni tad-dinjita' u l-valur intrinsiku tal-persuna umana,

(i) *Jaghrfu* aktar id-diversita' tal-persuni b'dizabilita'

(j) *Jaghrfu* l-bzonn li jippromovu u jipprotegu d-drittijiet umani ta' kull persuna b'dizabilita', inkluzi dawk li ghandhom bzonn support intensiv,

(k) *Imhassbin* li, minkejja dawn l-instrumenti u ftehim varji, persuni b'dizabilita' ghadhom jiffaccjaw ostakli biex huma jippartecipaw bhala membri ugwali fis-socjeta' u vjolazzjonijiet tad-drittijiet umani taghhom f'kull parti tad-dinja,

(l) *Jaghrfu* l-importanza tal-koperazzjoni internazzjonali biex jitjiebu l-kundizzjonijiet tal-hajja ta' persuni b'dizabilita' f'kull pajjiz, partikularment dawk fil-pajjizi li qed jizviluppaw,

(m) *Jaghrfu* l-valur ezistenti u potenzjali tal-kontribuzzjonijiet maghmula minn persuni b'dizabilita' ghal hajja tajba b'mod generali u ghad-diversita' fil-komunitajiet taghhom, u li l-promozzjoni tat-tgawdija shiha minn persuni b'dizabilita' tad-drittijiet umani taghhom u tal-libertajiet fundamentali taghhom u tal-partecipazzjoni shiha minn persuni b'dizabilita' jwasslu biex huma jhossuhom aktar parti mis-socjeta' u biex ikun hemm avvanzi sinifikanti fl-izvilupp uman, socjali u ekonomiku tas-socjeta' u biex jinqered il-faqar,

(n) *Jaghrfu* l-importanza li persuni b'dizabilita' jkollhom l-awtonomija u l-indipendenza individwali, inkluz il-liberta' li jaghmlu l-ghazliet taghhom infushom,

(o) *Jikkunsidraw* li persuni b'dizabilita' ghandu jkollhom l-opportunita' li jkunu involuti b'mod attiv fil-processi tat-tehid tad-decizjonijiet dwar *policies* u programmi, inkluz dawk li jolqtuhom direttament,

(p) *Imhassba* dwar il-kundizzjonijiet difficili li qed jiffaccjaw persuni b'dizabilita' li huma soggetti ghal forom multipli u aggravati ta' diskriminazzjoni minhabba razza, kulur, sess, lingwa, religjon, politika jew opinjonijiet ohra, origini nazzjonali, etnika, indigena jew socjali, propjeta', twelid, eta' jew status iehor,

(q) *Jaghrfu* li nisa u bniet b'dizabilita' spiss huma f'riskju akbar, kemm fid-dar kif ukoll barra mid-dar, ghal vjolenza, hsara fizika jew abbuz, trattament negligenti jew abbandun, maltrattament jew esplojtazzjoni,

(r) *Jaghrfu* li t-tfal b'dizabilita' ghandu jkollhom it-tgawdija shiha tad-drittijiet umani kollha u l-libertajiet fundamentali fuq bazi ugwali ta' tfal ohra, u ghal dan il-ghan jiftakru l-obbligazzjonijiet li hadu l-Istati Msiehba fil-Konvenzjoni tad-Drittijiet tat-Tfal,

(s) *Jenfasizzaw* il-bzonn li jinkorporaw perspettiva dwar il-generu f'kull sforz li jsir biex jippromovu t-tgawdija tad-drittijiet umani u l-libertajiet fundamentali tal-persuni b'dizabilita',

(t) *Jenfasizzaw* il-fatt li l-maggoranza tal-persuni b'dizabilita' jghixu f'kundizzjonijiet ta' faqar, u f'dan ir-rigward jirrikonoxxu l-bzonn kritiku li jigi indirizzat l-impatt negattiv li l-faqar ghandu fuq persuni b'dizabilita',

(u) *Izommu f'mohhhom* li l-kundizzjonijiet għall-paci u s-sigurta' b'bazati fuq ir-rispett shih għall-ghanijiet u l-principji li jinsabu fil-Karta tal-Gnus Magħquda u l-osservanza ta' l-istrumenti applikabbli dwar id-drittijiet umani huma indispensabbli għall-protezzjoni shiha tal-persuni b'dizabilità, b'mod partikulari waqt kunflitti armati jew okkupazzjoni barranija,

(v) *Jagħrfu* l-importanza ta' l-accessibilità għal ambjent fiziku, soċjali, ekonomiku u kulturali, għas-sahha u l-edukazzjoni u għall-informazzjoni u l-komunikazzjoni, biex jagħtu l-poter lill-persuni b'dizabilità li jgawdu b'mod shih id-drittijiet umani u l-libertajiet fundamentali kollha,

(w) *Jirrealizzaw* li l-individwi, li għandhom dmirijiet lejn l-ohrajn u lejn il-komunita' li tagħha huma membri, għandhom ir-responsabilità li jahdmu biex jippromovu u josservaw id-drittijiet rikonoxxuti fl-Att Internazzjonali dwar id-Drittijiet Umani,

(x) *Konvinti* li l-familja hi l-unita' ta' grupp fundamentali u naturali tas-socjeta' u li hi intitolata għall-protezzjoni mis-socjeta' u mill-Istat, u li l-persuni b'dizabilità u l-membri tal-familji tagħhom għandhom jircievu l-protezzjoni u l-assistenza necessarja biex jagħtu saħha lill-familji biex jikkontribwixxu għat-tgawdija shiha u ugwali tad-drittijiet tal-persuni b'dizabilità,

(y) *Konvinti* li konvenzjoni internazzjoni komprensiva u integrali biex tippromovi u tipprotegi id-drittijiet u id-dinjita' ta' persuni b'dizabilità tagħmel kontribuzzjoni sinifikanti biex tegħleb l-izvantaggi soċjali kbar li għandhom persuni b'dizabilità u tippromovi l-partecipazzjoni tagħhom fl-oqsma civili, politici, ekonomici, soċjali u kulturali permezz ta' opportunitajiet indaqs, kemm fil-pajjizi żviluppati kif ukoll f'dawk li qed jizviluppaw,

Qablu dan li gej:

Artiklu 1 **L-ghan**

L-ghan ta' din il-Konvenzjoni hu li tippromovi, tipprotegi u tassigura t-tgawdija shiha u ugwali tad-drittijiet umani u l-libertajiet fundamentali kollha mill-persuni b'dizabilità kollha, u li tippromovi rispett lejn id-dinjita' intrinsika tagħhom.

Persuni b'dizabilità jinkludu dawk li għandhom nuqqasijiet fizici, mentali, intellettuali jew sensorjali fit-tul, li meta jirrelataw ma' ostakoli varji jistghu jtellfuhom milli jippartecipaw b'mod shih u effettiv fis-socjeta' fuq bazi ugwali bħall-ohrajn.

Artiklu 2 **Id-definizzjonijiet**

Għall-ghanijiet ta' din il-Konvenzjoni:

“Komunikazzjoni” tinkludi lingwi, turija ta' testi, Braille, komunikazzjoni li thoss, tipa kbira, multimidja accessibbli kif ukoll lingwi miktuba, awdjo, lingwa faċli,

qarrejja umani u forom awmentattivi u alternativi, mezzi u formati ta' komunikazzjoni, inkluz informazzjoni accessibbli u teknologija tal-komunikazzjoni;

“Lingwa” tinkludi lingwi mitkellma u bis-sinjali u forom ohra ta' lingwi mhux mitkellma;

“Diskriminazzjoni minhabba dizabilita'” tfisser kull distinzjoni, esklużjoni jew restrizzjoni minhabba dizabilita' li ghandha l-ghan jew l-effett li ttellef jew thassar l-gharfien, it-tgawdija jew l-ezercizzju, fuq bazi ugwali ma' l-ohrajn, id-drittijiet umani u l-libertajiet fundamentali kollha fl-oqsma politici, ekonomici, socjali, kulturali, civili jew xi qasam iehor. Tinkludi kull forma ta' diskriminazzjoni, inkluz ic-cahda ta' modifikazzjoniet ragonevoli;

“Modifikazzjonijiet ragonevoli” tfisser modifikazzjoniet u tibdil necessarju u xieraq li ma jimponux piz sproporzjonat jew mhux xieraq, fejn dan ikun mehtieg f'kaz partikulari, biex jassiguraw li persuna b'dizabilita' tgawdi jew tezercita fuq bazi ugwali ma' l-ohrajn id-drittijiet umani u l-libertajiet fundamentali kollha;

“Disinn universali” tfisser disinn ta' prodotti, ambjenti, programmi u servizzi ghall-uzu ta' kulhadd, bl-aktar mod possibbli, minghajr il-bzonn ta' tibdil jew disinn speċjalizzat. “Disinn universali” m'ghandux jeskludi apparat assistiv ghal gruppi partikulari ta' persuni b'dizabilita' fejn dan ikun mehtieg.

Artiklu 3

Il-principji generali

Il-principji ta' din il-Konvenzjoni ghandhom ikunu:

- (a) Rispett lejn id-dinjita' intrinsika, l-awtonomija individwali inkluz il-liberta' li wiehed jew wahda jaghmel jew taghmel l-ghazliet tieghu jew taghha, u l-indipendenza tal-persuna;
- (b) Non-diskriminazzjoni;
- (c) Partecipazzjoni u inkuzjoni shiha u effettiva fis-socjeta';
- (d) Rispett ghad-differenza u accetazzjoni tal-persuni b'dizabilita' bhala parti mid-diversita' umana u l-umanita';
- (e) Opportunitajiet indaqs;
- (f) Accessibilita';
- (g) Ugwaljanza bejn l-irgiel u n-nisa;
- (h) Rispett lejn il-kapacitajiet li jkunu qed jizviluppaw it-tfal b'dizabilita' biex huma jzommu l-identita' taghhom.

Artiklu 4

Obbligazzjonijiet generali

1. L-Istati Msieħba jimpenjaw ruhhom li jassiguraw u jippromovu li d-drittijiet umani u l-libertajiet fundamentali kollha jitgawdew minn kull persuna b'dizabilita' minghajr kull tip ta' diskriminazzjoni minhabba dizabilita'. Għal dan il-ghan, l-Istati Msieħba jimpenjaw irwiehhom:

(a) Li jaddottaw legizlazzjoni xierqa, mizuri amministrattivi u oħrajn biex jimplimentaw id-drittijiet rikonoxxuti minn din il-Konvenzjoni;

(b) Li jiehdu mizuri xierqa, inkluz legizlazzjoni, biex jinbidlu jew jabolixxu ligijiet ezistenti, regolamenti, drawwiet u prattiki li jikkostitwixxu diskriminazzjoni kontra persuni b'dizabilita';

(c) Li jiehdu konsiderazzjoni tal-protezzjoni u l-promozzjoni tad-drittijiet umani ta' persuni b'dizabilita' f'kull *policy* u programm;

(d) Li ma jhdux sehem f'kull att jew prattika li ma tkunx konsistenti ma' din il-Konvenzjoni u li jassiguraw li l-awtoritajiet u l-istituzzjonijiet pubblici jikkonformaw ma' din il-Konvenzjoni;

(e) Li jiehdu kull mizura xierqa biex tigi eliminata diskriminazzjoni minhabba dizabilita' minn kull persuna, organizzazzjoni jew entita' privata;

(f) Li jagħmlu u jippromovu ricerka u żvilupp ta' prodotti, servizzi, apparat u facilitajiet iddisinjati għal uzu universali, kif definit f'Artiklu 2 ta' din il-Konvenzjoni, biex hekk ikun meħtieġ it-tibdil minimu possibbli u l-inqas spiza biex jintlahqu l-bzonnijiet specifici ta' persuni b'dizabilita', li jippromovu kif dawn jistghu jigu akkwistati u uzati, u li jippromovu d-disinn universali fl-istandards u l-linji gwida;

(g) Li jagħmlu u jippromovu ricerka u żvilupp ta', u li jippromovu kif dawn jistghu jigu akkwistati u uzati, teknoloġiji godda, inkluz teknoloġiji ta' l-informazzjoni u l-komunikazzjoni, għajnuniet għal mobilita', apparat u teknoloġiji assistivi tajbin għal persuni b'dizabilita', bi prijorita' għal teknoloġiji li għandhom spiza li tista' tintlahaq;

(h) Li jipprovdu informazzjoni accessibbli lil persuni b'dizabilita' dwar għajnuniet għal mobilita', apparat u teknoloġiji assistivi, inkluz teknoloġiji godda, kif ukoll forom oħra ta' assistenza, servizzi u facilitajiet ta' support;

(i) Li jippromovu t-taħriġ ta' professjonisti u haddiema li jahdmu ma' persuni b'dizabilita' dwar id-drittijiet rikonoxxuti minn din il-Konvenzjoni biex hekk jingħataw assistenza u servizzi rikonoxxuti minn dawn id-drittijiet.

2. Rigward id-drittijiet ekonomiċi, soċjali u kulturali, kull Stat Imsieħeb jimpenja ruhu li jiehu mizuri sal-massimu tar-rizorsi li hu għandu u, fejn meħtieġ fil-qafas ta' koperazzjoni internazzjonali, bil-ghan li jigu realizzati b'mod progressiv u shih

dawn id-drittijiet, minghajr pregudizzju ghal dawk l-obbligazzjonijiet li jinsabu f'din il-Konvenzjoni li huma applikabbli b'mod immedjat skond il-ligi internazzjonali.

3. FI-izvilupp u l-implimentazzjoni ta' legislazzjoni u *policies* biex tigi implimentata din il-Konvenzjoni, u fi processi ohra tat-tehid ta' decizjonijiet rigward oqsma relatati ma' persuni b'dizabilita', l-Istati Msiehba ghandhom jikkonsultaw u jinvolvu mill-qrib u b'mod attiv persuni b'dizabilita' inkluz tfal b'dizabilita', permezz ta' l-organizzazzjonijiet li jirrapprezentawhom.

4. Xejn f'din il-Konvenzjoni ma ghandu jaffettwa xi provvedimenti li hu aktar xieraq ghar-realizzazzjoni tad-drittijiet ta' persuni b'dizabilita' u li jkun parti mil-ligi ta' l-Istat Imsieheb jew ta' ligi internazzjonali applikabbli ghal dak l-Istat. M'ghandu jkun hemm l-ebda restrizzjoni jew deroga minn kull dritt uman jew liberta' fundamentali rikonoxxuta jew ezistenti f'xi Stat Imsieheb ta' din il-Konvenzjoni skond ligijiet, konvenzjonijiet, regolamenti, drawwiet, fuq il-pretest li din il-Konvenzjoni ma taghrafx dawn id-drittijiet jew libertajiet fundamentali jew li din taghrafhom b'mod anqas.

5. Il-provvedimenti ta' din il-Konvenzjoni ghandhom jestendu ghal kull parti ta' stati federali minghajr ebda limitazzjonijiet jew eccezzjonijiet.

Artiklu 5

L-ugwaljanza u non-diskriminazzjoni

1. L-Istati Msiehba jaghrfu li kull persuna hi ugwali quddiem u skond il-ligi u hi intitolata minghajr ebda diskriminazzjoni ghal protezzjoni ugwali u beneficcji ugwali tal-ligi.

2. L-Istati Msiehba ghandhom jipprojbixxu kull diskriminazzjoni minhabba dizabilita' u jggarantixxu lill-persuni b'dizabilita' protezzjoni legali ugwali u effettiva kontra diskriminazzjoni minhabba kull raguni.

3. Biex tinghata promozzjoni lill-ugwaljanza u l-eliminazzjoni ta' diskriminazzjoni, l-Istati Msiehba ghandhom jiehdur passi xierqa biex jassiguraw li l-modifikazzjoni ragonevoli ssir.

4. Mizuri specifici li huma mehtiega biex tigi accelerata jew tintlahaq l-ugwaljanza de facto ghall-persuni b'dizabilita' m'ghandhomx jigu kkunsidrati bhala diskriminazzjoni skond it-termini ta' din il-Konvenzjoni.

Artiklu 6

In-nisa b'dizabilita'

1. L-Istati Msiehba jaghrfu li nisa u bniet b'dizabilita' huma soggetti ghal diskriminazzjoni multipla, u f'dan ir-rigward ghandhom jiehdur mizuri li jassiguraw it-tgawdija shiha u ugwali minnhom tad-drittijiet umani u l-libertajiet fundamentali kollha.

2. L-Istati Msieħba għandhom jiehdu l-mizuri xierqa kollha biex jassiguraw l-izvilupp shih, l-avvanz u li n-nisa jingħataw poteri akbar, bil-ghan li jigu ggarantiti l-ezercizzju u t-tgawdija tad-drittijiet umani u l-libertajiet fundamentali kollha li jinsabu f'din il-Konvenzjoni.

Artiklu 7

It-tfal b'dizabilita'

1. L-Istati Msieħba għandhom jiehdu l-mizuri kollha biex jassiguraw li tfal b'dizabilita' jgawdu d-drittijiet umani u l-libertajiet fundamentali kollha fuq bazi ugwali ma' tfal ohra.

2. F'kull azzjoni li tikkoncerna lit-tfal, l-ahjar interess tat-tfal għandu jkun kunsiderazzjoni primarja.

3. L-Istati Msieħba għandhom jassiguraw li t-tfal b'dizabilita' jkollhom id-dritt li jesprimu l-opinjoni tagħhom b'mod hieles fuq kull haga li taffettwawhom, u li l-opinjoni tagħhom jingħataw sahha skond l-eta' u l-maturita' tagħhom, fuq bazi ugwali ma' tfal ohra, u jingħataw assistenza skond l-eta' u d-dizabilita' tagħhom biex huma jkunu jistgħu jgawdu minn dan id-dritt.

Artiklu 8

L-gharfien

1. L-Istati Msieħba jaccettaw li jadottaw mizuri immedjati, effettivi u xierqa:

(a) Li jkabbru l-gharfien mas-socjeta' kollha, inkluz fil-livell tal-familja, dwar il-persuni b'dizabilita', u li jrawmu rispettt għad-drittijiet u d-dinjita' tal-persuni b'dizabilita';

(b) Li jiggieldu l-isterjotipi, il-pregudizzji u l-prattiki li jagħmlu l-ħsara fil-konfront ta' persuni b'dizabilita', inkluz dawk ibbazati fuq sess u eta', fl-oqsmha kollha tal-hajja;

(c) Li jippromovu l-gharfien tal-kapacitajiet u l-kontribuzzjonijiet ta' persuni b'dizabilita'.

2. Mizuri għal dan il-ghan jinkludu:

(a) Il-bidu u t-tmexxija ta' kampanji pubblici u effettivi ta' għarfien iddisinjati:

(i) Biex iwasslu li l-pubbliku jaccetta d-drittijiet tal-persuni b'dizabilita';

(ii) Biex jippromovu percezzjonijiet pozittivi u għarfien socjali akbar dwar il-persuni b'dizabilita';

(iii) Biex jippromovu l-gharfien tal-hiliet, il-merti u l-abilitajiet tal-persuni b'dizabilita', u l-kontribut tagħhom lejn il-post u s-suq tax-xogħol;

(b) Li jrawmu f'kull livell tas-sistema edukattiva inkluz it-tfal kollha sa minn eta' bikrija, attitudni ta' rispettt lejn id-drittijiet tal-persuni b'dizabilita';

(c) Li jinkoraggixxu kull qasam tal-midja biex juru lill-persuni b'dizabilita b'mod konsistenti mal-ghanijiet ta' din il-Konvenzjoni;

(d) Li jippromovu programmi ta' tahrig dwar l-gharfien li jirrigwarda persuni b'dizabilita' u d-drittijiet ta' persuni b'dizabilita'.

Artiklu 9

L-accessibilita'

1. Biex tissapportja persuni b'dizabilita' jghixu b'mod indipendenti u jippartecipaw b'mod shih f'kull aspekt tal-hajja, l-Istati Msieha ghandhom jiehdu mizuri xierqa li jassiguraw li persuni b'dizabilita' jaccessaw, fuq bazi ugwali ma' l-ohrajn, l-ambjent fiziku, it-trasport, l-informazzjoni u l-komunikazzjoni inkluz teknologiji u sistemi ta' l-informazzjoni u l-komunikazzjoni, u facilitajiet u servizzi ohrajn miftuha jew ipprovdoti lill-pubbliku, f'postijiet urbani u rurali. Dawn il-mizuri, li ghandhom jinkludu l-identifikazzjoni u l-eliminazzjoni ta' ostakli ghall-accessibilita', ghandhom japplikaw, inter alia, ghal:

(a) Bini, toroq, trasport u facilitajiet ohra kemm gewwa kif ukoll barra, inkluz skejjel, djar, facilitajiet medici u postijiet tax-xoghol;

(b) Informazzjoni, komunikazzjoni u servizzi ohra, inkluz servizzi elettronici u servizzi ta' emergenza.

2. L-Istati Msieha ghandhom jiehdu mizuri xierqa biex:

(a) Jizviluppaw, ixerrdu u jimmoniterjaw l-implimentazzjoni ta' standards u linji gwida minimi ghall-accessibilita' ta' facilitajiet u servizzi miftuha u provdoti lill-pubbliku;

(b) Jassiguraw li entitajiet privati li joffru facilitajiet u servizzi li huma miftuha jew provdoti lill-pubbliku jiehdu konsiderazzjoni ta' l-aspetti kollha ta' accessibilita' ghal persuni b'dizabilita';

(c) Jipprovdu tahrig lil dawk involuti f'oqsma ta' accessibilita' li jiffaccjaw persuni b'dizabilita';

(d) Jipprovdu f'bini u facilitajiet ohra miftuha ghall-pubbliku sinjali bil-Braille u forom facili biex taqra u tifhem;

(e) Jipprovdu forom ta' assistenza u intermedjarji umani, inkluz gwidi, qarrejja u interpreti professjonali tal-lingwa tas-sinjali, biex jiffacilitaw l-accessibilita' ghal bini u facilitajiet ohra miftuha ghall-pubbliku;

(f) Jippromovu forom ohra xierqa ta' assistenza u support lil persuni b'dizabilita' biex jigi assigurat l-access taghom ghall-informazzjoni;

(g) Jippromovu access lil persuni b'dizabilita' ghal tekonologiji u sistemi godda ta' l-informazzjoni u l-komunikazzjoni, inkluz l-Internet;

(h) Jippromovu d-disinn, l-izvilupp, il-produzzjoni u d-distribuzzjoni ta' teknoloġiji u sistemi ta' informazzjoni u komunikazzjoni fi stadju bikri, sabiex dawn it-teknoloġiji u s-sistemi jsiru accessibbli bi spiza minima.

Artiklu 10

Id-dritt għall-hajja

L-Istati Msieħba jirriafferma li kull esseru uman għandu d-dritt intrinsiku għall-hajja u għandhom jiehdu l-mizuri kollha necessarji biex jassiguraw it-tgawdija effettiva ta' dan id-dritt minn persuni b'dizabilità fuq bazi ugwali ma' l-oħrajn.

Artiklu 11

Is-sitwazzjonijiet ta' riskju u l-emergenzi umanitarji

L-Istati Msieħba għandhom jiehdu, skond l-obbligi tagħhom taht il-ligi internazzjonali, inkluz il-ligi internazzjonali umanitarja u l-ligi internazzjonali dwar id-drittijiet umani, kull mizura necessarja biex jassiguraw il-protezzjoni u s-sigurtà ta' persuni b'dizabilità f'sitwazzjonijiet ta' riskji, inkluz sitwazzjonijiet ta' konflitti armati, emergenzi umanitarji u meta jkun hemm dizastri naturali.

Artiklu 12

L-gharfien ugwali quddiem il-ligi

1. L-Istati Msieħba jirriafferma li persuni b'dizabilità għandhom id-dritt għall-gharfien kullimkien bhala persuni quddiem il-ligi.
2. L-Istati Msieħba għandhom jagħrfu li persuni b'dizabilità jgawdu mill-kapacità legali fuq bazi ugwali ma' l-oħrajn f'kull aspett tal-hajja.
3. L-Istati Msieħba għandhom jiehdu mizuri xierqa biex jipprovdu access lill-persuni b'dizabilità, bhal support li huma jista' jkollhom bzonn biex jeżercitaw il-kapacità legali tagħhom.
4. L-Istati Msieħba għandhom jassiguraw li kull mizura relatata ma' l-eżercizzju tal-kapacità legali tipprovdi salvagwardji xierqa u effettivi skond il-ligi internazzjonali dwar id-drittijiet umani biex ma jhallux isir abbuz. Dawn is-salvagwardji għandhom jassiguraw li mizuri relatati ma' l-eżercizzju tal-kapacità legali jirrispettaw id-drittijiet, ir-rieda u l-preferenzi tal-persuna, ikunu hielsa minn konflitt ta' interess u influwenza mhux xierqa, huma proporzjonati u mfasla skond ic-cirkustanzi tal-persuna, japplikaw għall-iqsar zmien possibbli u huma sugġetti għal revizjoni minn awtorità kompetenti, indipendenti u imparzjali jew entità guridika. Is-salvagwardji għandhom ikunu proporzjonati għall-grad li dawn jaffettwaw id-drittijiet u l-interessi tal-persuna.
5. Sugġett għall-provedimenti ta' dan l-artiklu, l-Istati Msieħba għandhom jiehdu mizuri xierqa u effettivi biex jassiguraw id-dritt ugwali ta' persuni b'dizabilità li jkollhom u li jirtu propjeta', li jikkontrollaw l-affarijiet finanzjarji tagħhom u li jkollhom access indaqs biex jiehdu self mill-banek, *mortgages* u forom oħra ta'

kreditu finanzjarju, u ghandhom jassiguraw li persuni b'dizabilita' ma jkunux imcahnda b'mod arbitrarju mill-propjeta' taghhom.

Artiklu 13

L-access ghall-gustizzja

1. L-Istati Msiehba ghandhom jassiguraw access effettiv ghall-gustizzja lill-persuni b'dizabilita' fuq bazi ugwali ma' l-ohrajn, inkluz billi jkun hemm modifiki procedurali u skond l-eta', biex jigi ffacilitat ir-rwol effettiv taghhom bhala partecipanti diretti u indiretti, inkluz li jagixxu bhala xiehda, fil-proceduri legali kollha, inkluz fl-istadji investigattivi u preliminarij ohra.

2. Biex tghin halli jigi assigurat l-access effettiv ghall-gustizzja minn persuni b'dizabilita', l-Istati Msiehba ghandhom jipromovu tahrig xieraq lil dawk li jahdmu fil-qasam ta' l-amministrazzjoni tal-gustizzja inkluz il-pulizija u l-haddiema fil-habsijiet.

Artiklu 14

Il-liberta' u s-sigurta' tal-persuna

1. L-Istati Msiehba ghandhom jassiguraw li persuni b'dizabilita', fuq bazi ugwali ma' l-ohrajn:

(a) igawdu d-dritt ghal-liberta' u s-sigurta' tal-persuna;

(b) ma jkunx hemm cahda mil-liberta' taghhom b'mod illegali jew arbitrarju, u li kull cahda tal-liberta' tkun konformi mal-ligi, u l-ezistenza ta' dizabilita' m'ghandha fl-ebda kaz tiggustifika c-cahda tal-liberta'.

2. L-Istati Msiehba ghandhom jassiguraw li jekk persuni b'dizabilita' jigu mcahnda mil-liberta' taghhom permezz ta' xi process, huma, fuq bazi ugwali ma' l-ohrajn, ikunu intitolati ghal garanziji skond il-ligi internazzjonali dwar id-drittijiet umani u ghandhom jigu ttrattati b'mod konformi mal-obbjettivi u l-principji ta' din il-Konvenzjoni, inkluz il-provediment ta' modifikazzjoni ragonevoli.

Artiklu 15

Il-helsien mit-tortura jew minn trattament jew kastig krudil, inuman jew degradanti

1. Hadd m'ghandu jkun suggett ghal tortura jew trattament jew kastig krudil, inuman jew degradanti. B'mod partikulari, hadd m'ghandu jkun suggett minghajr il-kunsens hieles tieghu jew taghha ghal sperimentazzjoni medika jew xjentifika.

2. L-Istati Msiehba ghandhom jiehd u l-mizuri effettivi legizlattivi, amministrattivi, guridici u ohrajn biex ma jhallux persuni b'dizabilita', fuq bazi ugwali ma' l-ohrajn, ikunu suggetti ghal tortura jew trattament jew kastig krudil, inuman jew degradanti.

Artiklu 16

Il-helsien mill-espojtazzjoni, il-vjolenza u l-abbuz

1. L-Istati Msieħba għandhom jiehdu kull mizura xierqa legizlattiva, amministrattiva, soċjali, edukattiva u oħrajn biex jipproteġu lill-persuni b'dizabilità kemm god-dar kif ukoll barra mid-dar, minn kull forma ta' espojtazzjoni, vjolenza u abbuz, inkluż aspetti bżazati fuq is-sess tagħhom.

2. L-Istati Msieħba għandhom ukoll jiehdu mizuri xierqa biex jipprevenu kull forma ta' espojtazzjoni, vjolenza u abbuz billi jassiguraw, inter alia, forom ta' assistenza u support lill-persuni b'dizabilità, il-familji tagħhom u dawk li jiehdu hsiebhom u li dawn il-mizuri jkunu sensitivi għas-sess u l-eta' tagħhom, inkluż permezz ta' providement ta' informazzjoni u edukazzjoni kif tevita, tagħraf u tirrapporta kazijiet ta' espojtazzjoni, vjolenza u abbuz. L-Istati Msieħba għandhom jassiguraw li s-servizzi ta' protezzjoni jkunu sensitivi għall-eta', is-sess u d-dizabilità'.

3. Biex jiġi evitat li jkun hemm kull forma ta' espojtazzjoni, vjolenza u abbuz, l-Istati Msieħba għandhom jassiguraw li l-facilitajiet u l-programmi ddisinjati biex iservu persuni b'dizabilità' jkunu mmoniterjati b'mod effettiv minn awtoritajiet indipendenti.

4. L-Istati Msieħba għandhom jiehdu kull mizura xierqa biex jippromovu l-fejġan, ir-riabilitazzjoni u r-ri-integrazzjoni soċjali ta' persuni b'dizabilità' li jkunu vittmi ta' xi forma ta' espojtazzjoni, vjolenza jew abbuz, inkluż bil-provediment ta' servizzi protettivi. Il-fejġan u ri-integrazzjoni għandhom isiru f'ambjent li jindokra s-saħħa, il-*welfare*, ir-rispett tal-persuna nnifisha, id-dinjita' u l-awtonomija tal-persuna u jiehu konsiderazzjoni tal-bżonnijiet skond is-sess u l-eta'.

5. L-Istati Msieħba għandhom jagħmlu ligijiet u *policies* effettivi, inkluż dawk iffukati fuq in-nisa u t-tfal, biex jassiguraw li kazijiet ta' espojtazzjoni, vjolenza u abbuz kontra persuni b'dizabilità' jiġu identifikati, investigati u, meta xieraq, processati.

Artiklu 17

Il-protezzjoni għall-integrità' tal-persuna

Kull persuna b'dizabilità' għandha dritt għar-rispett ta' l-integrità' fizika u mentali tiegħu jew tagħha fuq bazi ugwali ma' l-oħrajn.

Artiklu 18

Il-libertà' tal-moviment u n-nazzjonalità'

1. L-Istati Msieħba għandhom jirrikonoxxu d-drittijiet ta' persuni b'dizabilità' għall-libertà' tal-moviment, għall-libertà' li jagħzlu r-residenza tagħhom u għannazzjonalità', fuq bazi ugwali ma' l-oħrajn, inkluż billi jiġi assigurat li persuni b'dizabilità':

(a) Ghandhom id-dritt li jakkwistaw u jibdlu n-nazzjonalita' u ma jkunux imcahhda min-nazzjonalita' taghhom b'mod arbitrarju jew fuq bazi ta' dizabilita';

(b) Ma jkunux imcahhda, fuq bazi ta' dizabilita', mill-abilita' taghhom li jottjenu, ikollhom u juzaw dokumentazzjoni dwar in-nazzjonalita' taghhom jew dokumentazzjoni ohra ta' identifikazzjoni, jew li juzaw processi rilevanti bhal ma huma proceduri ta' immigrazzjoni, li jkunu mehtiega biex jiffacilitaw l-ezercizzju tad-dritt ghal-liberta' tal-moviment.

(c) Huma hielsa li jitilqu minn pajjiz, inkluz dak taghhom;

(d) Ma jkunux imcahhda, b'mod arbitrarju jew minhabba d-dizabilita', mid-dritt li jidhlu f'pajjizhom stess.

2. Tfal f'dizabilita' ghandhom ikunu registrati immedjatament wara li jitwiendu u ghandu jkollhom id-dritt mit-twelid ghal isem, id-dritt li jakkwistaw nazzjonalita' u, sa fejn hu possibbli, id-dritt li jkunu jafu min huma l-genituri taghhom u li dawn jiehd u hsiebhom.

Artiklu 19

Il-hajja indipendenti u l-inkluzjoni fil-komunita'

L-Istati Msieha ghal din il-Konvenzjoni jaghrfu d-dritt ugwali li kull persuna b'dizabilita' tghix fil-komunita', b'ghazliet ugwali daqs l-ohrajn, u ghandhom jiehd u mizuri effettivi u xierqa biex jiffacilitaw it-tgawdija shiha minn persuni b'dizabilita' ta' dan id-dritt u l-inkluzjoni u l-partecipazzjoni shiha taghhom fil-komunita', inkluz billi jigu assicurati li:

(a) Persuni b'dizabilita' jkollhom l-opportunita' li jaghzlu l-post tar-residenza u fejn u ma' min jghix fuq bazi ugwali ma' l-ohrajn u li ma jkunux obbligati li jghixu f'arrangement ta' ghajxien partikulari.

(b) Persuni b'dizabilita' jkollhom access ghal varjeta' ta' servizzi fid-dar residenzjali jew servizzi ohra ta' support fil-komunita', u li jipprevenu l-izolament u s-segregazzjoni mill-komunita'.

(c) Servizzi u facilitajiet fil-komunita' ghall-pubbliku generali ghandhom ikunu miftuha fuq bazi ugwali ghal persuni b'dizabilita' u li jirrispondu ghall-bzonnijiet taghhom.

Artiklu 20

Il-mobilita' personali

L-Istati Msieha ghandhom jiehd u mizuri effettivi biex jassicuraw il-mobilita' personali bl-indipendenza l-aktar possibbli tal-persuni b'dizabilita', inkluz billi:

(a) Jiffacilitaw il-mobilita' personali ta' persuni b'dizabilita' bil-mod u l-hin ta' l-ghazla taghhom u bi prezz li jista' jintlahaq;

(b) Jiffacilitaw l-access għall-persuni b'dizabilità' għal għajnuniet ta' mobilità', apparat u teknologiji assistivi ta' kwalità' u forum ta' assistenza u intermedjarji umani, inkluż billi tagħmilhom bi prezz li jista' jintlahaq;

(c) Jipprovdu tahrig bil-hiliet ta' mobilità' lill-persuni b'dizabilità' u lill-haddiema speċjalizzati li jahdmu ma' persuni b'dizabilità';

(d) Jinkoragixxu entitajiet li jipproduċu għajnuniet ta' mobilità', apparat u teknologiji assistivi, jiehdu konsiderazzjoni ta' l-aspetti kollha ta' mobilità' ta' persuni b'dizabilità'.

Artiklu 21

Il-libertà' ta' l-espressjoni u l-opinjoni u l-access għall-informazzjoni

L-Istati Msieħba għandhom jiehdu kull mizura xierqa biex jassiguraw li persuni b'dizabilità' jistghu jeżercitaw id-dritt għal-libertà' ta' l-espressjoni u opinjoni, inkluż il-libertà' li jfittxu, jircievu u jagħtu informazzjoni u ideat fuq bazi uguali ma' l-oħrajn u permezz ta' kull forma ta' komunikazzjoni ta' l-ghazla tagħhom, kif definit f'artiklu 2 ta' din il-Konvenzjoni, inkluż billi:

(a) Jipprovdu informazzjoni mahsuba għall-pubbliku generali lill-persuni b'dizabilità' f'formati accessibbli u teknologiji xierqa għal dizabilitajiet differenti mingħajr dewmien u mingħajr spiza addizzjonali;

(b) Jaccettaw u jiffacilitaw l-uzu tal-lingwi tas-sinjali, Braille, komunikazzjoni awmentattiva u alternattiva, u kull mezz, mod jew format iehor accessibbli ta' komunikazzjoni ta' l-ghazla tagħhom minn persuni b'dizabilità' meta jkollhom laqgħat jew komunikazzjoni oħra ufficjali;

(c) Iheggu entitajiet privati li jipprovdu servizzi lill-pubbliku generali, inkluż permezz ta' l-Internet, li jipprovdu informazzjoni u servizzi f'formati accessibbli u li jistghu jintuzaw minn persuni b'dizabilità';

(d) Jinkoraggixxu lil media tal-massa, inkluż dawk li jipprovdu l-informazzjoni permezz ta' l-Internet, biex jagħmlu s-servizzi tagħhom accessibbli għal persuni b'dizabilità';

(e) Jagħrfu u jippromovu l-uzu tal-lingwi tas-sinjali.

Artiklu 22

Ir-rispett għall-privatezza

1. L-ebda persuna b'dizabilità', tkun fejn tkun il-post ta' residenza jew l-arrangament ta' għajxien tiegħu jew tagħha, m'għandha tkun suggetta għal interferenza b'mod arbitrarju jew illegali għall-privatezza, il-famija, id-dar jew il-korrispondenza jew tipi oħra ta' komunikazzjoni jew għal attacchi illegali għall-unur u r-reputazzjoni tiegħu jew tagħha. Persuni b'dizabilità' għandhom id-dritt għall-protezzjoni tal-ligi kontra interferenzi jew attacchi bhal dawn.

2. L-Istati Msieħba għandhom jipproteġu l-privatezza ta' informazzjoni personali u dwar is-saħħa u riabilitazzjoni ta' persuni b'dizabilità fuq bażi ugwali ma' l-oħrajn.

Artiklu 23

Ir-rispett għad-dar u l-familja

1. L-Istati Msieħba għandhom jiehdu mizuri effettivi u xierqa biex jeliminaw diskriminazzjoni kontra persuni b'dizabilità f'kull haġa relatata maz-zwieġ, il-familja, li tkun genitur u r-relazzjonijiet, fuq bażi ugwali ma' l-oħrajn, sabiex jassiguraw li:

(a) Id-dritt li kull persuna b'dizabilità li għandu jew għandha l-età li tista' tizzewweg u tiffirma familja fuq bażi ta' kunsens liberu u shih mill-għarajjes li jixtiequ jagħmlu dan ikun rikonossut;

(b) Id-dritt li persuni b'dizabilità li jiddeciedu b'mod hieles u responsabbli fuq in-numru ta' wlied u z-zmien bejn wild u iehor jew oħra tagħhom u li jkollhom access għal informazzjoni xierqa skond l-età, għal edukazzjoni dwar ir-riproduzzjoni u l-ippjanar tal-familja, u li l-mezzi necessarji li jassigurawhom li jeżercitaw dawn id-drittijiet huma pprovduti;

(c) Persuni b'dizabilità, inklużi tfal, izommu l-fertilità tagħhom fuq bażi ugwali ma' l-oħrajn.

2. L-Istati Msieħba għandhom jassiguraw li d-drittijiet u r-responsabilitajiet ta' persuni b'dizabilità fir-rigward ta' *guardianship, wardship, trusteeship*, adożzjoni ta' tfal u istituzzjonijiet simili, fejn dawn il-kuncetti jeżistu fil-legizlazzjoni nazzjonali; f'kull każ l-aħjar interess tat-tifel jew tifla għandu jkunu l-oġġett ta' interess. L-Istati Msieħba għandhom joffru assistenza xierqa lill-persuni b'dizabilità biex ikunu jistgħu jerfghu r-responsabilitajiet biex irabbu 'l uliedhom.

3. L-Istati Msieħba għandhom jassiguraw li t-tfal b'dizabilità jkollhom drittijiet ugwali fir-rigward tal-ħajja tal-familja. Bil-ghan li dawn id-drittijiet jigu realizzati, u biex jipprevenu l-ħabi, l-abbandun, in-negligenza u s-segregazzjoni ta' tfal b'dizabilità, l-Istati Msieħba għandhom jipprovdu informazzjoni komprensiva u bikrija, servizzi u sapport lil tfal f'dizabilità u l-familji tagħhom.

4. L-Istati Msieħba għandhom jassiguraw li t-tfal ma għandhomx jigu separati mill-genituri tagħhom kontra r-rieda tagħhom, hliet meta awtoritajiet kompetenti, sugġetti għar-revizjoni ġuridika, jiddeterminaw, skond il-ligijiet u l-proceduri applikabbli, li separazzjoni bħal din hi necessarja bl-aqwa interessi tat-tifel jew tifla. Fl-ebda każ it-tifel jew tifla m'għandu jew m'għandha jigi jew tigi separata mill-genituri tiegħu jew tagħha minħabba d-dizabilità tiegħu jew tagħha jew ta' wiehed jew wahda jew taz-zewġ genituri.

5. L-Istati Msieħba għandhom, meta l-familja immedjata ma tistax tiegħu hsiieb tifel jew tifla b'dizabilità, tagħmel kull sforz biex tipprovdi kura alternattiva fi hdan il-familja wiesgħa tat-tifel jew tifla, u meta dan ma jirnexxi, fi hdan il-komunità f'ambjent ta' familja.

Artiklu 24 L-edukazzjoni

1. L-Istati Msieħba jagħrfu d-dritt tal-persuni b'dizabilita' għall-edukazzjoni. Bil-ghan li jintlahaq dan id-dritt mingħajr diskriminazzjoni u fuq bazi ta' opportunitajiet indaqs, l-Istati Msieħba għandhom jassiguraw sistema edukattiva inklużiva f'kull livell u edukazzjoni matul il-ħajja kollha mmirata biex:

(a) L-izvilupp shih tal-potenzjal uman u s-sens ta' dinjita' u ta' valur tal-persuna nnifsha, u t-tishih tar-rispett tad-drittijiet umani, il-libertajiet fundamentali u d-diversita' umana;

(b) L-izvilupp minn persuni b'dizabilita' tal-personalita', it-talenti u l-kreattività tagħhom, kif ukoll l-abilitajiet mentali u fizici tagħhom, sal-massimu tal-potenzjal tagħhom;

(c) Jissapportjaw persuni b'dizabilita' biex jippartecipaw b'mod effettiv f'socjeta' hielsa.

2. Biex dan id-dritt jitwettaq, l-Istati Msieħba għandhom jassiguraw li

(a) Persuni b'dizabilita' ma jkunux esklużi mis-sistema edukattiva generali minhabba d-dizabilita' tagħhom, u li tfal b'dizabilita' ma jkunux esklużi minn edukazzjoni primarja mingħajr hlas u obligatorja, jew minn edukazzjoni sekondarja, minhabba d-dizabilita' tagħhom;

(b) Persuni b'dizabilita' jistghu jingħataw edukazzjoni inklużiva, ta' kwalita' u mingħajr hlas fil-livell primarju u sekondarju fuq bazi ugwali ma' l-oħrajn fil-komunitajiet fejn jgħixu.

(c) Modifiki ragonevoli skond il-bzonnijiet ta' l-individwu jigu pprovduți;

(d) Persuni b'dizabilita' jircievu s-sapport meħtieġ, fi hdan is-sistema edukattiva generali, biex tigi ffacilitata l-edukazzjoni effettiva tagħhom;

(e) Mizuri ta' sapport effettivi u individwalizzati jigu provduți f'ambjenti li jimmassimizzaw l-izvilupp akkademiku u soċjali, konsistenti mal-ghan ta' inkluzjoni shiha.

3. L-Istati Msieħba għandhom jissapportjaw persuni b'dizabilita' biex jingħataw it-tagħlim f'hiliet ta' zvilupp soċjali u tal-ghajxien, li jiffacilitaw il-partecipazzjoni shiha u ugwali tagħhom fl-edukazzjoni u bhala membri tal-komunita'. Għal dan il-ghan, l-Istati Msieħba għandhom jieħdu mizuri xierqa, li jinkludu:

(a) Jiffacilitaw it-tagħlim tal-Braille, kitba alternattiva, modi alternattivi u awmentattivi, mezzi u formati ta' komunikazzjoni u hiliet ta' orjentazzjoni u mobilita', u li jiffacilitaw sapport u *mentoring* minn shabhom;

(b) Jiffacilitaw it-tagħlim tal-lingwa tas-sinjali u l-promozzjoni ta' identita' lingwistika tal-komunita' tat-torox;

(c) Jassiguraw li l-edukazzjoni ta' persuni, b'mod partikulari t-tfal, li huma ghomja, torox, u torox-ghomja, tinghata bil-lingwi, il-modi u l-mezzi ta' komunikazzjoni l-aktar xierqa ghall-individwu, u f'ambjenti li jimmassimizzaw l-izvilupp akkademiku u soċjali.

4. Biex tghin halli jassiguraw it-twettiq ta' dan id-dritt, l-Istati Msiehba ghandhom jiehdum mizuri xierqa biex jimpjegaw għalliema, inkluz għalliema b'dizabilita', li huma kwalifikati fil-lingwa tas-sinjali u/jew Braille, u li jharrgu professjonisti u *staff* li jahdmu fil-livelli kollha ta' l-edukazzjoni. Dan it-tahrig għandu jinkorpora għarfien dwar id-dizabilita' u l-uzu xieraq ta' modi awmentattivi u alternattivi, mezzi u forom ta' komunikazzjoni, sistemi u materjal edukattiv li jissapportjaw persuni b'dizabilita'.

5. L-Istati Msiehba għandhom jassiguraw li persuni b'dizabilita' jistgħu jinghataw l-edukazzjoni terzjarja generali, tahrig vokazzjonali, edukazzjoni għall-adulti u tagħlim matul il-hajja kollha mingħajr diskriminazzjoni u fuq bazi uguali ma' l-ohrajn. Għal dan il-ghan, l-Istati Msiehba għandhom jassiguraw li modifiki ragonevoli jigi pprovduti lill-persuni b'dizabilita'.

Artiklu 25

Is-sahha

L-Istati Msiehba jagħrfu li persuni b'dizabilita' għandhom id-dritt għat-tgawdija ta' standard l-aktar għoli possibbli ta' saħha mingħajr diskriminazzjoni minhabba d-dizabilita'. L-Istati Msiehba għandhom jiehdum mizuri xierqa biex jassiguraw l-access tal-persuni b'dizabilita' għal servizzi tas-sahha li huma sensitivi għall-*issues* bejn is-sessi, inkluz ir-riabilitazzjoni relatata mas-sahha. B'mod partikulari, l-Istati Msiehba għandhom:

(a) Jipprovdu lill-persuni b'dizabilita' kura dwar is-sahha u programmi mingħajr hlas jew bi hlas li jista' jintlahaq, li jkollhom l-istess firxa, kwalita' u standard li huma pprovduti lill-persuni ohrajn, inkluz fl-oqsma tas-sahha sesswali u riproduttivi u programmi dwar saħha pubblika b'bazata fuq il-popolazzjoni;

(b) Jipprovdu dawk is-servizzi ta' saħha mehtiega minn persuni b'dizabilita' specifkament minhabba d-dizabilitajiet tagħhom, inkluz l-identifikazzjoni u interventi bikrija kif xieraq u servizzi ddisinjati li jimminimizzaw u jipprevenu aktar dizabilitajiet, inkluz fost it-tfal u persuni anzjani.

(c) Jipprovdu dawn is-servizzi ta' saħha vicin l-aktar possibbli tal-komunitajiet tal-persuni nfushom inkluz f'postijiet rurali;

(d) Jesigu li professjonisti li jahdmu fil-qasam tas-sahha jipprovdu kura ta' l-istess kwalita' lill-persuni b'dizabilita' bħal ohrajn, inkluz fuq bazi ta' konsens hieles u infurmat minn, inter alia, għarfien akbar tad-drittijiet umani, id-dinjita', l-awtonomija u l-bzonnijiet ta' persuni b'dizabilita' permezz ta' tahrig u l-promulgazzjoni ta' standards etici dwar il-kura tas-sahha pubblika u privata.

(e) Jipprojbixxu diskriminazzjoni kontra persuni b'dizabilita' fil-provediment ta' assigurazzjoni dwar is-sahha, u assigurazzjoni fuq il-hajja meta din l-assigurazzjoni hi permessa mil-ligijiet nazzjonali, li ghandhom ikunu pprovduti b'manjiera gusta u ragonevoli.

(f) Ma jippermettux ic-cahda diskriminatorja ta' servizzi ta' sahha jew ikel u xorb minhabba d-dizabilita'.

Artiklu 26

L-abilitazzjoni u r-riabilitazzjoni

1. L-Istati Msiehba ghandhom jiehdum mizuri effettivi u xierqa, inkluz permezz ta' support minghand shabhom, biex jissupportjaw persuni b'dizabilita' li jkollhom u jzommu l-indipendenza massima, l-abilita' shiha fizika, mentali, socjali u vokazzjonali, u l-inkluzjoni u l-partecipazzjoni shiha fl-aspetti kollha tal-hajja. Ghal dan il-ghan, l-Istati Msiehba ghandhom jorganizzaw, isahhu u jestendu s-servizzi u l-programmi komprensivi ta' abilitazzjoni u riabilitazzjoni, partikularment fl-oqsma tas-sahha, l-impjeggi, l-edukazzjoni u s-servizzi socjali, b'tali mod li dawn is-servizzi u l-programmi jkunu:

(a) Jibdeu mill-istadju l-aktar bikri possibbli, u jkunu bbazati fuq *assessment* multidixxiplinarju tal-bzonnijiet u l-abilitajiet ta' l-individwu

(b) Jissupportjaw il-partecipazzjoni u l-inkluzjoni fil-komunita' u kull aspekt iehor tas-socjeta', ikunu fuq bazi volontarja, u jkunu disponibbli ghall-persuni b'dizabilita' vicin l-aktar possibbli ghall-komunitajiet taghhom, inkluz f'postijiet rurali.

2. L-Istati Msiehba ghandhom jippromovu l-izvilupp tat-tahrig inizjali u kontinwu lill-professionisti u l-istaff li jahdmu f'servizzi ta' abilitazzjoni u riabilitazzjoni.

3. L-Istati Msiehba ghandhom jippromovu d-disponibilita', it-taghrif u l-uzu ta' apparat assistiv u teknologiji, iddisinjati ghal persuni b'dizabilita', kif dawn jirrelataw ma' l-abilitazzjoni u r-riabilitazzjoni.

Artiklu 27

Ix-xoghol u l-impjeg

1. L-Istati Msiehba jaghrfu d-dritt tal-persuni b'dizabilita' ghax-xoghol, fuq bazi ugwali ma' l-ohrajn; dan jinkludi d-dritt ghall-oppportunita' li taqla' l-ghajxien permezz ta' xoghol maghzul jew accettat b'mod hieles fis-suq tax-xoghol u ambjenti tax-xoghol li hu miftuh, inkluziv u accessibbli ghal persuni b'dizabilita'. L-Istati Msiehba ghandhom jissalvagwardjaw u jippromovu t-twettiq tad-dritt ghax-xoghol inkluz dawk li jkollhom dizabilita' waqt il-kors ta' l-impjeg taghhom, billi jittiehdum mizuri xierqa, inkluz permezz ta' legizlazzjoni, biex, inter alia:

(a) Jipprojbixxu diskriminazzjoni minhabba dizabilita' fir-rigward ta' kull haga li tikkoncerna kull forma ta' impjeg, inkluz il-kondizzjonijiet ghal reklutagg, l-ghoti

ta' l-impjeg, it-komplija ta' l-impjeg, l-avvanz fil-kariera u l-kondizzjonijiet tas-sahha u s-sigurta';

(b) Jipprotegu d-dritt ta' persuni b'dizabilita', fuq bazi ugwali ma' l-ohrajn, ghal kundizzjonijiet gusti u favorevoli ta' xoghol, inkluz opportunitajiet indaqs u hlas indaqs ghal xoghol ta' l-istess valur, kundizzjoniet ta' xoghol siguri u b'sahhithom, inkluz il-protezzjoni minn fastidju, u rimedju ghall-ilmenti.

(c) Jassiguraw li persuni b'dizabilita' jkunu jistghu jezercitaw id-drittijiet relatati mad-dinja tax-xoghol u tat-*trade unions* fuq bazi ugwali ma' l-ohrajn;

(d) Jissapportjaw persuni b'dizabilita' li jkollhom access effettiv ghal programmi generali ta' gwida teknika u vokazzjonali, servizz ta' pjazzament u tahrig vokazzjonali u kontinwu;

(e) Jippromovu opportunitajiet ta' xoghol u avvanz fil-kariera lill-persuni b'dizabilita' fis-suq tax-xoghol, kif ukoll assistenza biex ifittxu, jottjenu u jzommu impjeg.

(f) Jippromovu opportunitajiet ghal impjeg ghal rashom, ghall-intraprenditorija, ghall-izvilupp tal-koperattivi u l-bidu ta' negozju taghhom stess;

(g) Jimpjegaw persuni b'dizabilita' fis-settur pubbliku;

(h) Jippromovu l-impjeg ta' persuni b'dizabilita' fis-settur privat permzz ta' *policies* u mizuri xierqa li jistghu jinkludu programmi ta' mizuri affermattivi, incentivi u mizuri ohra.

(i) Jassiguraw li l-modifiki ragonevoli jkunu pprovduti lill-persuni b'dizabilita' fuq il-post tax-xoghol;

(j) Jippromovu l-akkwist minn persuni b'dizabilita' ta' esperjenza fis-suq miftuh tax-xoghol;

(k) Jippromovu r-riabilitazzjoni vokazzjonali u professjonali, programmi li jghinu biex izzomm l-impjeg u li terga' lura ghax-xoghol, ghall-persuni b'dizabilita';

2. L-Istati Msiehba ghandhom jassiguraw li persuni b'dizabilita' ma jinzammux fi skjavitù jew servitu', u jkunu protetti, fuq bazi ugwali ma' l-ohrajn, minn xoghol sfurzat jew obbligatorju.

Artiklu 28

Il-livell ta' ghajxien adegwat u l-protezzjoni socjali

1. L-Istati Msiehba jaghrfu d-dritt li persuni b'dizabilita' jkollhom livell ta' ghajxien adegwat ghalihom u ghall-familji taghhom inkluz ikel, ilbies, hwejjeg u dar adegwata, u ghal miljorament kontinwu tal-kundizzjonijiet tal-ghajxien, u ghandhom jiehdum mizuri adegwati li jissalvagwardjaw u jippromovu r-realizzazzjoni ta' dan id-dritt minghajr diskriminazzjoni minhabba d-dizabilita'.

2. L-Istati Msieħba jagħrfu li l-persuni b'dizabilita' għandhom dritt għal protezzjoni soċjali u tgawdija ta' dan id-dritt mingħajr diskriminazzjoni minhabba d-dizabilita', u għandhom jiehdu mizuri adegwati biex jissalvagwardjaw u jippromovu t-twettig ta' dan id-dritt, inkluż mizuri:

(a) Li jassiguraw access ugwali minn persuni b'dizabilita' għal servizzi ta' ilma nadif u li jassiguraw access xieraq u bi hlas li jista' jintlahaq għal servizzi, apparat u assistenza oħra relatati mal-bzonnijiet tad-dizabilita';

(b) Li jassiguraw access minn persuni b'dizabilita', partikularment nisa u bniet b'dizabilita', għal programmi ta' protezzjoni soċjali u programmi li jnaqqsu l-faqar;

(c) Li jassiguraw access għall-persuni b'dizabilita' u l-familji tagħhom li jgħixu f'sitwazzjonijiet ta' faqar, għall-assistenza mill-Istat għal spejjeż relatati mad-dizabilita' inkluż taħrig, *counselling*, assistenza finanzarja u servizzi ta' serħan;

(d) Li jassiguraw access minn persuni b'dizabilita' għal programmi pubbliċi ta'djar;

(e) Li jassiguraw access ugwali minn persuni b'dizabilita' għall-beneficċji u l-programmi ta' l-irtirar.

Artiklu 29

Il-partecipazzjoni fil-hajja pubblika u politika

L-Istati Msieħba għandhom jiggwarantixxu li persuni b'dizabilita' jkollhom drittijiet politici u l-opportunita' li jgawduhom fuq bazi ugwali ma' l-oħrajn, u għandhom:

(a) Jassiguraw li persuni b'dizabilita' jistghu jippartecipaw b'mod effettiv u shih fil-hajja pubblika u politika fuq bazi ugwali ma' l-oħrajn, direttament jew permezz tar-rappreżentanti magħzula b'mod hieles, inkluż id-dritt u l-opportunita' biex persuni b'dizabilita' jivvutaw u jigu eletti, billi inter alia:

- (i) jassiguraw li l-proċeduri, il-facilitajiet u l-materjal tal-votazzjoni jkunu xierqa, accessibbli u faċli biex tifhimhom u tuzahom;
- (ii) jipprotegu d-dritt li persuni b'dizabilita' jivvutaw permezz ta' vot sigriet f'elezzjonijiet u referenda pubbliċi mingħajr intimidazzjoni, u li jkunu jistghu jikkontestaw elezzjonijiet, effettivament ikollhom karigi u jezercitaw ufficji pubbliċi f'kull livell tal-gvern, jiffacilitaw l-uzu ta' teknoloġiji assistivi u godda fejn xieraq;
- (iii) Jiggwarantixxu l-espressjoni hielsa tar-rieda ta' persuni b'dizabilita' bhala elettori u għal dan il-ghan, fejn meħtieġ, fuq talba tagħhom, ihallu li jkun hemm assistenza waqt il-votazzjoni ta' persuna ta' l-ghazla tagħhom;

b. Jippromovu attivament ambjent li fih il-persuni b'dizabilita' jistghu jippartecipaw b'mod effettiv u shih f'attivitá pubblika, mingħajr diskriminazzjoni fuq bazi ugwali

ma' l-ohrajn, u jinkoraggixxu l-partecipazzjoni taghhom f'attivitajiet pubblici, inkluz:

- (i) partecipazzjoni f'organizzazzjonijiet u assocjazzjonijiet mhux governattivi li ghandhom x'jaqsmu mal-hajja pubblika u politika tal-pajjiz, u f'attivitajiet u l-amministrazzjoni ta' partiti politici;
- (ii) jiffurmaw u jinghaqdu ma' organizzazzjonijiet ta' persuni b'dizabilita' biex jirraprezentaw persuni b'dizabilita' fil-livelli internazzjonali, nazzjonali, regjonali u lokali.

Artiklu 30

Il-partecipazzjoni fil-hajja kulturali, ir-rikreazzjoni, id-divertiment u l-isport

1. L-Istati Msiehba jaghrfu d-dritt ta' persuni b'dizabilita' li jiehd u sehem fuq bazi ugwali ma' l-ohrajn fil-hajja kulturali, u ghandhom jiehd u mizuri xierqa biex jassiguraw li persuni b'dizabilita':

- (a) Igawdu l-access ghal materjal kulturali f'formati accessibbli;
- (b) Igawdu programmi televizivi, films, teatru u attivitajiet kulturali, f'formati accessibbli;
- (c) Igawdu access ghal postijiet fejn isiru attivitajiet jew servizzi kulturali, bhal ma huma teatri, muzewijiet, cinema, libreriji u servizzi turistici, u sa fejn hu possibbli, igawdu access ghal monumenti u siti ta' importanza kulturali u nazzjonali.

2. L-Istati Msiehba ghandhom jiehd u mizuri xierqa li jghinu persuni b'dizabilita' biex ikollhom l-opportunita' li jizviluppaw u jutilizzaw il-kreattivita', il-potenzjal artistiku u intellettuali taghhom, mhux biss ghall-beneficcju taghhom infushom, imma wkoll biex is-socjeta' tkun aktar rikka.

3. L-Istati Msiehba ghandhom jiehd u l-mizuri xierqa kollha, skond il-ligi internazzjonali, biex jassiguraw li l-ligijiet li jipprotegu d-drittijiet dwar il-propjeta' intellettuali ma jikkostitwixxux ostakli mhux ragonevoli u diskriminatorji biex persuni b'dizabilita' jaccessaw materjal kulturali.

4. Persuni b'dizabilita' ghandhom ikunu intitolati, fuq bazi ma' l-ohrajn, ghall-gharfien u s-sapport ta' l-identita' lingwistika u kulturali specifika, inkluz il-lingwi tas-sinjali u l-kultura tat-torox.

5. Bil-ghan li tghin persuni b'dizabilita' jippartecipaw, fuq bazi ugwali ma' l-ohrajn, f'attivitajiet ta' divertiment u sportivi, l-Istati Msiehba ghandhom jiehd u mizuri xierqa:

- (a) Biex jinkoraggixxu u jippromovu l-akbar partecipazzjoni possibbli ta' persuni b'dizabilita' f'attivitajiet sportivi *mainstreamed* f'kull livell;

(b) Biex jassiguraw li l-persuni b'dizabilita' jkollhom l-opportunita' jorganizzaw, jizviluppaw u jippartecipaw f'attivitajiet sportivi u ta' divertiment specifici u, ghal dan il-ghan, jinkoraggixxu l-provediment, fuq bazi ugwali ma' l-ohrajn, l-istruzzjoni, it-tahrig u r-rizorsi xierqa;

(c) Biex jassiguraw li persuni b'dizabilita' jkollhom access ghal postijiet fejn isiru attivitajiet sportivi, ta' divertiment u turistici;

(d) Biex jassiguraw li t-fal f'dizabilita' jkollhom access ugwali ma' tfal ohra biex jippartecipaw fil-loghob u attivitajiet rikreattivi u ta' divertiment u ta' l-isport, inkluz attivitajiet li jsiru fl-iskejjel.

(e) Biex jassiguraw li persuni b'dizabilita' jkollhom access ghal servizzi minn dawk involuti fl-organizzazzjoni ta' attivitajiet rikreattivi, turistici, ta' divertiment u sportivi.

Artiklu 31

L-istatistika u l-gbir ta' l-informazzjoni

1. L-Istati Msieħba għandhom jgħbru informazzjoni xierqa, inkluz statistika u dejta ta' ricerka, biex tgħin视角 jifformulaw u jimplimentaw *policies* biex idahhlu fis-seħħ din il-Konvenzjoni. Il-process tal-gbir u z-zamma ta' l-informazzjoni għandu:

(a) Jikkonforma ma' salvagwardji stabbiliti legalment, inkluz il-legizlazzjoni dwar il-protezzjoni tad-dejta, biex jassiguraw il-kunfidenzjalita' u r-rispett għall-privatezza ta' persuni b'dizabilita';

(b) Jikkonforma ma' normi internazzjonali accettabbli biex jipprotegu d-drittijiet umani, il-libertajiet fundamentali u l-principji etici dwar il-gbir u l-użu ta' l-istatistika.

2. L-informazzjoni migbura skond dan l-artiklu għandha tkun imqassma kif xieraq, u tintuza biex tgħin fl-assessjar ta' l-implimentazzjoni ta' l-obbligazzjonijiet ta' l-Istati Msieħba skond din il-Konvenzjoni u biex jigu identifikati u indirizzati l-ostakli li persuni b'dizabilita' jiffaccjaw biex jeżercitaw id-drittijiet tagħhom.

3. L-Istati Msieħba għandhom jassumu r-responsabilita' għat-tqassim ta' din l-istatistika u jassiguraw l-accessibilita' tagħha minn persuni b'dizabilita' u ohrajn.

Artiklu 32

Il-koperazzjoni internazzjonali

1. L-Istati Msieħba jagħrfu l-importanza tal-koperazzjoni internazzjonali u l-promozzjoni tagħha, biex tissapportja l-isforzi nazzjonali halli jitwettqu l-għanijiet u l-obbjettivi ta' din il-Konvenzjoni, u li jieħdu mizuri xierqa u effettivi f'dan ir-rigward, bejn u fost l-Istati u, kif inhu xieraq, bi shab ma' organizzazzjonijiet relevanti reġjonali u internazzjonali u s-socjeta' civili, b'mod partikulari organizzazzjonijiet ta' persuni b'dizabilita'. Dawn il-mizuri jistgħu, inter alia:

- (a) Jassiguraw li l-koperazzjoni internazzjonali, inkluz programmi ta' zvilupp internazzjonali, ikunu inkluzivi u accessibbli ghal persuni b'dizabilita';
- (b) Jiffacilitaw u jissapportjaw il-kapacita' li jizviluppaw lilhom infushom, inkluz permezz ta' skambju u qsim ta' informazzjoni, esperjenzi, programmi ta' tahrig u l-ahjar Prattiki.
- (c) Jiffacilitaw il-koperazzjoni fir-ricerka u l-access ghal taghrif xjentifiku u tekniku;
- (d) Jipprovdu, skond kif inhu xieraq, assistenza teknika u ekonomika, inkluz billi jiffacilitaw l-access u l-qsim ta' teknologiji assistivi u accessibbli u permezz ta' trasferiment ta' teknologiji.
2. Il-provedimenti ta' dan l-artiklu huma bla pregudizzju ghall-obbligazzjonijiet li kull Stat ghandu biex jilhaq l-obbligazzjonijiet tieghu skond din il-Konvenzjoni.

Artiklu 33

L-implimentazzjoni u l-moniteragg nazzjonali

1. L-Istati Msiehba, skond is-sistemi organizzattivi taghhom, ghandhom jahtru centru wiehed jew aktar fi hdan il-gvern ghal affarijiet relatati ma' l-implimentazzjoni ta' din il-Konvenzjoni, u ghandhom jaghtu konsiderazzjoni xierqa lit-twaqqif u l-hatra ta' mekkanizmu kordinattiv biex jiffacilita azzjoni relatata mas-setturi differenti u livelli differenti.
2. L-Istati Msiehba ghandhom, skond is-sistemi legali u amministrattivi taghhom, izommu, isahhu, jahtru u jwaqqfu fi hdan l-Istat l-msieheb, qafas, inkluz mekkanizmu indipendenti wiehed jew aktar, skond kif inhu xieraq, biex jippromovu, jipprotegu u jimmoniterjaw l-implimentazzjoni ta' din il-Konvenzjoni. Meta jahtru jew iwaqqfu dan il-mekkanizmu, l-Istati Msiehba ghandhom jiehd konsiderazzjoni tal-principji relatati ma' l-istatus u l-funzjonijiet ta' l-istituzzjonijiet nazzjonali ghall-protezzjoni u l-promozzjoni tad-drittijiet umani.
3. Is-socjeta' civili, b'mod partikulari l-persuni b'dizabilita' u l-organizzazzjonijiet rapprezentattivi taghhom, ghandhom ikunu involuti u jippartecipaw b'mod shih fil-process ta' moniteragg.

Artiklu 34

Il-Kumitat dwar id-Drittijiet tal-Persuni b'Dizabilita'

1. Ghandu jitwaqqaf Kumitat dwar id-Drittijiet tal-Persuni b'Dizabilita' (hawnhekk riferut bhala "il-Kumitat") li ghandu jwettaq il-funzjonijiet hawnhekk imsemmija.
2. Il-Kumitat ghandu jkun maghmul, fiz-zmien meta din il-Konvenzjoni tidhol fis-sehh, minn tnax-il esert. Wara li jkun hemm 60 ratifika jew dhul addizzjonali tal-Konvenzjoni, in-numru tal-membri tal-Kumitat ghandu jzied b'sitt membri, biex jilhaq il-massimu ta' tmintax-il membru.

3. Il-membri tal-Kumitat ghandhom iservu fuq il-kapacita' personali taghhom u ghandhom ikunu ta' reputazzjoni morali gholja u ta' kompetenza u esperjenza rikonoxxuta fil-qasam kopert minn din il-Konvenzjoni. Meta jinnominaw il-kandidati taghhom, l-Istati Msiehba jkunu mistiedna jaghtu konsiderazzjoni lill-provediment li hemm f'artiklu 4.3 ta' din il-Konvenzjoni.
4. Il-membri tal-Kumitat ikunu eletti mill-Istati Msiehba; tinghata konsiderazzjoni ghal distribuzzjoni geografika ekwa, rapprezentanza ta' forom differenti ta' civilizzazzjoni u ghas-sistemi principali legali, rapprezentazzjoni bilancata bejn is-sessi, u partecipazzjoni minn esperti b'dizabilita'.
5. Il-membri tal-Kumitat ghandhom ikunu eletti b'vot sigriet minn lista ta' pesuni nominati mill-Istati Msiehba minn fost il-persuni nazzjonali taghhom waqt laqgħat tal-Konferenza ta' l-Istati Msiehba. F'dawn il-laqgħat, li ghalihom zewg terzi ta' l-Istati Msiehba ghandhom jikkostitwixxu kworum, il-persuni eletti għall-Kumitat ghandhom ikunu dawk li jgħibu l-akbar numru ta' voti u maggoranza assoluta tal-voti tar-rapprezentanti ta' l-Istati Msiehba prezenti u li vvutaw.
6. L-elezzjoni inizjali ghandha tinzamm mhux aktar tard minn sitt xhur wara d-data tad-dhul fis-sehh ta' din il-Konvenzjoni. Ta' l-anqas erba' xhur qabel id-data ta' kull elezzjoni, is-Segretarju Generali tal-Gnus Magħquda għandu jindirizza ittra lill-Istati Msiehba biex jistidinhom jissottomettu nominazzjoniet fi zmien xahrejn. Is-Segretarju Generali għandu sussegwentement jipprepara lista f'ordni alfabetika tal-persuni hekk nominati, li tindika l-Istati Msiehba li nnominawhom, u għandu jissottometti din il-lista lill-Istati Msiehba ta' din il-Konvenzjoni.
7. Il-Membri tal-Kumitat ghandhom ikunu eletti għal terminu ta' erba' snin. Huma ghandhom ikunu eligibbli biex jergghu jikkontestaw darba ohra. Madanakollu, it-terminu ta' sitt membri eletti fl-ewwel elezzjoni għandu jiskadi wara sentejn; immedjatament wara l-ewwel elezzjoni, l-ismijiet ta' dawn is-sitt membri ghandhom jintgħazlu bil-polza mic-cermen tal-laqgħa, li hemm riferenza għalih f'paragrafu 5 ta' dan l-artiklu.
8. L-elezzjoni tas-sitt membri addizzjonali tal-Kumitat ghandha tinzamm fl-okkazjoni ta' elezzjonijiet regolari, skond il-provedimenti rilevanti ta' dan l-artiklu.
9. Jekk membru tal-Kumitat imut jew jirrizenja jew jiddikjara għal xi raguni ohra li hu jew hi ma tistax tkompli taqdi d-dmirijiet tiegħu jew tagħha, l-Istat lmsieheb li jkun innomina l-membru għandu jahtar espert iehor li jipposedi l-kwalifiki u li jilhaq r-rekwiziti kif imnizzla fil-provedimenti rilevanti ta' dan l-artiklu, biex iservi għall-bqija tat-terminu.
10. Il-Kumitat għandu jistabilixxi r-regoli tal-procedura tiegħu stess.
11. Is-Segretarju Generali tal-Gnus Magħquda għandu jipprovdi l-istaff u l-facilitajiet necessarji biex il-Kumitat ikun jista' jaqdi b'mod effettiv il-funzjonijiet tiegħu skond din il-Konvenzjoni u għandu jlaqqa' l-laqgħa inizjali tiegħu.

12. Bl-approvazzjoni ta' l-Assemblea Generali, il-membri tal-Kumitat imwaqqaf skond din il-Konvenzjoni ghandhom jircievu remunerazzjoni mir-rizorsi tal-Gnus Maghquda skond it-termini u l-kundizzjonijiet li l-Assemblea tista' tiddeciedi, waqt li tiehu konsiderazzjoni ta' l-importanza tar-responsabilitajiet tal-Kumitat..

13. Il-Membri tal-Kumitat ghandhom ikunu intitolati ghal facilitajiet, privileggi u immunitajiet ta' esperti fuq missjoni ghall-Gnus Maghquda, kif imnizzla fit-taqsimiet rilevanti tal-Konvenzjoni dwar il-Privileggi u l-Immunitajiet tal-Gnus Maghquda.

Artiklu 35

Ir-rapporti mill-Istati Msiehba

1. Kull Stat Imsieheb ghandu jissottometti lill-Kumitat, permezz tas-Segretarju Generali tal-Gnus Maghquda, rapport komprensiv dwar il-mizuri mehuda biex jimplimentaw l-obbligazzjonijiet skond din il-Konvenzjoni u dwar il-progress li jkun sar f'dan ir-rigward, fi zmien sentejn mid-dhul fis-sehh ta' din il-Konvenzjoni ghall-Istat Imsieheb koncernat..

2. Wara dan, l-Istati Msiehba ghandhom jissottomettu rapporti sussegwenti ta' l-anqas kull erba' snin u aktar kull meta il-Kumitat hekk jitlob.

3. Il-Kumitat ghandu jiddeciedi kull linji gwida applikabbli ghall-kontenut tar-rapporti.

4. Stat Imsieheb li jkun issottometta rapport inizjali komprensiv lill-Kumitat m'ghandux bzonni, fir-rapport ta' wara, jirrepeti informazzjoni li jkun ipprovdha qabel. Meta jkunu qed jippreparaw rapporti lill-Kumitat, l-Istati Msiehba huma mistiedna jikkunsidraw li jaghmlu dan b'process miftuh u trasparenti u li jaghtu konsiderazzjoni xierqa lill-provediment li hemm f'artiklu 4.3 ta' din il-Konvenzjoni.

5. Ir-Rapporti jistghu jindikaw fatturi u diffikultajiet li jaffettwaw il-grad tal-qadi ta' l-obbligazzjonijiet skond din il-Konvenzjoni.

Artiklu 36

Il-konsiderazzjoni tar-rapporti

1. Kull rapport ghandu jkun ikkunsidrat mill-Kumitat, li ghandu jaghmel dawk is-suggerimenti u rakkomandazzjonijiet generali fuq ir-rapport kif ihoss xieraq u ghandu jibghathom lill-Istat Imsieheb ikkoncernat. L-Istat Imsieheb jista' jirrispondi b'kull informazzjoni li jaghzel, lill-Kumitat. Il-Kumitat jista' jitlob ghal aktar informazzjoni mill-Istat Imsieheb rilevanti ghall-implimentazzjoni ta' din il-Konvenzjoni.

2. Jekk Stat Imsieheb jittardja sew biex jissottometti rapport, il-Kumitat jista' jinnotifika lill-Istat Imsieheb koncernat dwar il-bzonni li jezamina l-implimentazzjoni ta' din il-Konvenzjoni f'dak l-Istat Imsieheb, fuq il-bazi ta' l-informazzjoni li l-Kumitat ikollu, jekk ir-rapport rilevanti ma jkunx sottomess fi zmien tliet xhur wara n-notifika. Il-Kumitat ghandu jistieden l-Istat Imsieheb

koncernat biex jippartecipa f'dan l-ezami. Jekk l-Istat Imsieheb iwiegeb billi jissottometti r-rapport relevanti, il-provedimenti ta' paragrafu 1 ta' dan l-artiklu ghandhom japplikaw.

3. Ir-rapporti kollha ta' l-Istati Msiehba ghandhom ikunu disponibbli minghand is-Segretarju Generali tal-Gnus Maghquda.

4. L-Istati Msiehba ghandhom jaghmlu r-rapport taghhom disponibbli b'mod wiesa' lill-pubbliku fil-pajjizi taghhom stess u jiffacilitaw l-access ghas-suggerimenti u r-rakkomandazzjonijiet generali relatati ma' dawn ir-rapporti.

5. Il-Kumitat ghandu jghaddi, kif jidhiru xieraq, lill-agenziji speċjalizzati, fondi u programmi tal-Gnus Maghquda, u entitajiet ohra kompetenti, rapporti minn Stati Msiehba biex jigu indirizzati talbiet jew indikazzjoniet ghal bzonn ta' assistenza jew parir tekniku li jkun hemm fihom, flimkien ma' l-osservazzjonijiet u r-rakkomandazzjonijiet tal-Kumitat, jekk ikun hemm, dwar dawn it-talbiet jew indikazzjonijiet.

Artiklu 37

Il-koperazzjoni bejn l-Istati Msiehba u l-Kumitat

1. Kull Stat Imsieheb ghandu jikkopera mal-Kumitat u jassisti l-membri tieghu biex iwettqu l-mandat taghhom.

2. Fir-relazzjoni ma' l-Istati Msiehba, il-Kumitat ghandu jaghti konsiderazzjoni xierqa lill-modi u l-mezzi biex isseddaq il-kapacitajiet nazzjonali ghall-implimentazzjoni ta' din il-Konvenzjoni, inkluz permezz ta' koperazzjoni internazzjonali.

Artiklu 38

Ir-relazzjoni tal-Kumitat ma' entitajiet ohra

Biex isseddaq l-implimentazzjoni effettiva ta' din il-Konvenzjoni u tinkoraggixxi l-koperazzjoni internazzjoni fil-qasam kopert minn din il-Konvenzjoni:

- a) L-agenziji speċjalizzati u organi ohra tal-Gnus Maghquda ghandu jkollhom id-dritt li jkunu rappreżentati fil-kunsiderazzjoni ta' l-implimentazzjoni ta' daww il-provedimenti ta' din il-Konvenzjoni li jaqghu fi hdan il-mandat taghhom. Il-Kumitat jista' jistieden l-agenziji speċjalizzati u entitajiet ohra kompetenti kif jidhiru xieraq biex jipprovdu parir espert fl-implimentazzjoni tal-Konvenzjoni fl-oqsma li jaqghu fi hdan il-mandati rispettivi taghhom. Il-Kumitat jista' jistieden l-agenziji speċjalizzati u organi ohra tal-Gnus Maghquda biex jissottomettu rapporti fuq l-implimentazzjoni tal-Konvenzjoni f'oqsma li jaqghu fi hdan l-attivitajiet taghhom;
- b) Il-Kumitat, meta jkun qed ihaddem il-mandat tieghu, ghandu jikkonsulta, kif inhu xieraq, ma' entitajiet ohra relevanti mwaqqfa minn trattati internazzjonali dwar id-drittijiet umani, bil-ghan li jassigura l-konsistenza tal-linji gwida ta' rappurtagg, suggerimenti u rakkomandazzjonijiet generali taghhom u biex ma jkunx hemm dupplikazzjoni u xoghol zejzed fit-twettieq tal-hidma taghhom.

Artiklu 39

Ir-rapport tal-Kumitat

Il-Kumitat ghandu jirrapporta kull sentenjn lill-Assemblea Generali u lill-Kunsill Ekonomiku u Socjali bl-attivitajiet tieghu, u jista' jaghmel suggerimenti u rakkomandazzjonijiet generali bbazati fuq l-ezaminazzjoni tar-rapporti u informazzjoni li jkun ircieva mill-Istati Msiehba. Dawn is-suggerimenti u rakkomandazzjonijiet generali ghandhom ikunu inkluzi fir-rapport tal-Kumitat flimkien ma' kummenti, jekk ikun hemm, mill-Istati Msiehba.

Artiklu 40

Il-konferenza ta' l-Istati Msiehba

1. L-Istati Msiehba ghandhom jiltaqghu regolarment f'Konferenza ta' l-Istati Msiehba biex jikkunsidraw kull haga li tirrigwarda l-implimentazzjoni ta' din il-Konvenzjoni.
2. Mhux aktar tard minn sitt xhur mid-dhul fis-sehh ta' din il-Konvenzjoni, il-Konferenza ta' l-Istati Msiehba ghandha titlaqqa' mis-Segretarju Generali tal-Gnus Maghquda. Il-laqgħat ta' wara ghandhom jitlaqgħu mis-Segretarju Generali tal-Gnus Maghquda ta' kull sentejn jew fuq decizjoni tal-Konferenza ta' l-Istati Msiehba.

Artiklu 41

Id-depozarju

Is-Segretarju Generali tal-Gnus Maghquda ghandu jkun id-depozarju ta' din il-Konvenzjoni.

Artiklu 42

Il-firma

Din il-Konvenzjoni tkun miftuha għall-firma mill-Istati kollha u mill-organizzazzjonijiet reġjonali integrati fil-kwartieri tal-Gnus Maghquda mit-30 ta' Marzu 2007.

Artiklu 43

Il-kunsens biex tkun marbut

Din il-Konvenzjoni ghandha tkun suggetta għar-ratifikkazzjoni minn Stati firmatarji u għal konfermazzjoni formali minn organizzazzjoni reġjonali integrati firmatarji. Ghandha tkun miftuha għad-dhul minn kull Stat jew organizzazzjoni reġjonali integrat li ma jkunx iffirma l-Konvenzjoni.

Artiklu 44

L-Organizzazzjonijiet Reġjonali Integrati

“Organizzazzjoni reġjonali integrata” ghandha tfisser organizzazzjoni kostitwita minn Stati sovrani għal regjun partikulari, li għalih l-istati membri tiegħu ttrasferew il-kompetenza relatata m'oqsma ggvernati minn din il-Konvenzjoni. Dawn l-

organizzazzjonijiet ghandhom jiddikjaraw, fl-isturmenti ta' konfermazzjoni jew dhul formali, il-grad tal-kompetenza taghhom fl-oqsma ggvernati minn din il-Konvenzjoni. Aktar tard, huma jridu jinfurmaw lid-depozitarju b'kull modifika sinifikanti ghal grad tal-kompetenza taghhom.

2. Referenzi ghal "Stati Msiehba" f'din il-Konvenzjoni ghandhom japplikaw lil dawn l-organizzazzjonijiet fil-limiti tal-kompetenza taghhom.

3. Ghall-ghanijiet ta' artiklu 45, paragrafu 1 u artiklu 47, paragrafi 2 u 3, kull strument iddepozitat minn organizzazzjoni regjonali integrata m'ghandux jinghadd.

4. Organizzazzjonijiet regjonali integrati, f'affarijiet li huma fi hdan il-kompetenzi taghhom, jistghu jezercitaw id-dritt taghhom li jivvutaw fil-Konferenza ta' l-Istati Msiehba, b'numru ta' voti ugwali ghan-numru ta' l-Istati membri taghhom li huma Msiehba ghal din il-Konvenzjoni. Organizzazzjoni bhal din ma ghandhiex tezercita d-dritt li tivvota jekk xi membru Stat minn taghha jezercita d-dritt tieghu u vici versa.

Artiklu 45

Id-dhul fis-sehh

1. Din il-Konvenzjoni ghandha tidhol fis-sehh fit-tleTTax-il gurnata wara d-depoZitu ta' l-ghoxrin strument ta' ratifika jew dhul.

2. Ghal kull Stat jew organizzazzjoni regjonali integrata li jirrattifikaw, jikkonfermaw formalment jew jidhlu fil-Konvenzjoni wara d-depoZitu ta' ghoxrin strument bhal dan, il-Konvenzjoni ghandha tidhol fis-sehh fit-tleTTax-il gurnata wara d-depoZitu ta' l-isturmenti tieghu stess.

Artiklu 46

Ir-riservi

1. Riservi inkompattibbli ma' l-obbjettiv u l-ghanijiet ta' din il-Konvenzjoni m'ghandhomx jigu permessi.

2. Ir-riservi jistghu jigu rtirati kull hin.

Artiklu 47

L-emendi

1. L-Istati Msiehba jistghu jipproponu emenda ghal din il-Konvenzjoni u jissottomettuha lis-Segretarju Generali tal-Gnus Maghquda. Is-Segretarju Generali ghandu jikkomunika xi emendi proposti lill-Istati Msiehba, b'talba biex ikun notifikat jekk huma jaqblux li tissejjah konferenza ta' l-Istati Msiehba bil-ghan li tikkunsidra u tiddeciedi dwar il-proposti. F'kaz li, fi zmien erba' xhur mid-data ta' komunikazzjoni bhal din, ta' l-anqas terz ta' l-Istati Msiehba jkunu favur

konferenza bhal din, is-Segretarju Generali ghandu jlaqqa' l-konferenza taht l-awspici tal-Gnus Maghquda. L-emendi li jkunu adottati b'maggoranza ta' zewg terzi ta' l-Istati Msiehba prezenti u li vvutaw ghandhom jigu sottomessi mis-Segretarju Generali lill-Assemblea Generali ghall-approvazzjoni u wara dan lill-Istati Msiehba kollha ghall-accettazzjoni.

2. Emenda adottata u approvata skond pragrafu 1 ta' dan l-artiklu ghandha tidhol fis-sehh fit-tleltax-il gurnata wara li n-numru ta' strumenti t'accettazzjoni ddepozitati jilhaq zewg terzi tan-numru ta' l-Istati Msiehba fid-data ta' l-addottazzjoni ta' l-emenda. Wara dan, l-emenda ghandha tidhol fis-sehh ghal kull Stat Msieheb fit-tleltax-il gurnata wara d-depozitu ta' l-istrument ta' adottazzjoni taghha stess. L-emenda ghandha torbot biss lil dawk l-Istati Msiehba li jkunu accettawha.

3. Jekk il-Konferenza ta' l-Istati Msiehba tiddeciedi hekk b'konsensus,, l-emendi adottati u approvati skond paragrafu 1 ta' dan l-artiklu li jittratta eskluzivament artikli 34,38, 39 u 40 ghandhom jidhlu fis-sehh ghall-Istati Msiehba kollha fit-tleltax-il gurnata wara li n-numru ta' strumenti ta' accettazzjoni ddepozitati jilhaq iz-zewg terzi tan-numru ta' l-Istati Msiehba fid-data ta' l-adottazzjoni ta' l-emenda.

Artiklu 48

Id-denunzja

L-Istati Msiehba jistghu jiddenunzjaw din il-Konvenzjoni permezz ta' notifika bil-miktub lis-Segretarju Generali tal-Gnus Maghquda. Id-denunzja ghandha ssir effettiva sena wara d-data minn meta s-Segretarju Generali jkun ircieva n-notifika.

Artiklu 49

Il-formati accessibbli

It-test ta' din il-Konvenzjoni ikun jista' jinkiseb f'formati accessibbli.

Artiklu 50

It-testi awtentici

It-testi ta' din il-Konvenzjoni bl-Gharbi, bic~iniz, bl-Ingiliz, bil-Franciz, bir-Russu u bl-Ispanjol ghandhom jitqiesu bhala awtentici indaqs.

Protokol Mhux Obbligatorju ghall-Konvenzjoni dwar id-Drittijiet tal-Persuni b'Dizabilita'

L-Istati Msieha ghal dan il-Protokol jaqblu fuq dan li gej:

Artiklu 1

1. Stat Imsieheb ghal dan il-Protokol (Stat Imsieheb) jaghraf il-kompetenza tal-Kumitat dwar it-Drittijiet tal-Persuni b'Dizabilita' (il-Kumitat) li jircievi u jikkunsidra komunikazzjonijiet minn u ghan-nom ta' individwi jew gruppi ta' individwi skond il-gurizdizzjoni tieghu, li jsostnu li huma vittmi ta' vjolazzjoni minn Stat Imsieheb tal-providementi ta' din il-Konvenzjoni.

2. Il-Kumitat ma jista' jircievi l-ebda komunikazzjoni jekk din tkun tikkoncerna Stat Imsieheb tal-Konvenzjoni li ma jkunx imsieheb f'dan il-protokol.

Artiklu 2

Il-Kumitat ghandu jikkunsidra komunikazzjoni li ma tkunx ammissibbli meta:

(a) Il-komunikazzjoni tkun anonima;

(b) Il-komunikazzjoni tikkostitwixxi abbuz tad-dritt ghas-sottomissjoni ta' dawn il-komunikazzjonijiet jew hi inkompatibbli mal-provedimenti tal-Konvenzjoni;

(c) L-istess tema tkun diga' giet ezaminata mill-Kumitat jew tkun qed tigi ezaminata taht xi procedura ohra ta' investigazzjoni jew ftehim internazzjonali;

(d) Kull rimedju disponibbli lokalment ikun gie ezawrit.. Din m'ghandhiex tkun ir-regola meta l-applikazzjoni ghar-rimedji tkun imtawla b'mod mhux ragonevoli jew mhux probabbli li twassal ghal konkluzjoni effettiva;

(e) Tkun mhux fondata b'mod car jew mhux sostanzjata b'mod sufficjenti; jew meta

(f) Il-fatti li jkunu s-suggett tal-komunikazzjoni ikunu graw qabel ikun dahal fis-sehh dan il-Protokol ghall-Istat Imsieheb koncernat sakemm dawn il-fatti ma jkunux komplew wara dik id-data.

Artiklu 3

Suggett ghall-provedimenti ta' artiklu 2 ta' dan il-protokol, il-Kumitat ghandu b'mod kunfidenzjali jgib ghall-attenzjoni ta' l-Istat Imsieheb kull komunikazzjoni sottomessa lilu. Fi zmien sitt xhur, l-Istat li jkun ircieva xi komunikazzjoni ghandu jissottometti lill-Kumitat spjegazzjonijiet jew stqarrijiet bil-miktub biex jiccara dik it-tema u r-rimedji, jekk ikun il-kaz, li jistghu jkunu ttiehdu minn dak l-Istat.

Artiklu 4

1. Kull hin wara li jkun ircieva xi komunikazzjoni u qabel ma jkun iddetermina fuq il-merti, il-Kumitat jista' jittrazmetti ghal konsiderazzjoni urgenti lill-Istat Imsieheb koncernat talba biex l-Istat Imsieheb jiehu mizuri temporanji li jistghu jkunu mehtiega biex jigu evitati danni irreparabbli lill-vittma jew vittimi ta' l-allegata vjolazzjoni.

2. Meta l-Kumitat jezercita d-diskrezzjoni tieghu skond paragrafu 1 ta' dan l-artiklu, dan ma jimplikax id-determinazzjoni dwar l-ammissibilita' jew fuq il-merti tal-komunikazzjoni.

Artiklu 5

Il-Kumitat ghandu jzomm laqghat fil-magħluq meta jezamina komunikazzjonijiet skond dan il-Protokol. Wara li jkun ezamina komunikazzjoni, il-Kumitat ghandu jagħmel suggerimenti u rakkomandazzjonijiet, jekk ikun il-kaz, lill-Istat Imsieheb koncernat u lil min ikun għamel il-petizzjoni.

Artiklu 6

1. Jekk il-Kumitat jircievi informazzjoni ta' min jorbot fuqha li tindika vjolazzjonijiet gravi jew sistemati minn Stat Imsieheb dwar id-drittijiet misjuba fil-Konvenzjoni, il-Kumitat ghandu jistieden lil dak l-Istat biex jikkopera fl-ezaminazzjoni ta' l-informazzjoni u għal dan il-ghan jissottometti osservazzjonijiet dwar l-informazzjoni koncernata.

2. Waqt li tiehu konsiderazzjoni ta' kull osservazzjoni li tista' tigi sottomessa lill-Istat Imsieheb koncernat kif ukoll kull informazzjoni ohra ta' min jorbot fuqha dwarha, il-Kumitat jista' jinkariga membru jew aktar biex jagħmel inkjesta u jirrapporta b'mod urgenti lill-Kumitat. Meta mehtieg u bil-kunsens ta' l-Istat Imsieheb, l-inkjesta tista' tinkludi zjara fit-territorju tieghu.

3. Wara li jezamina r-rizultati ta' inkjesta bħal din, il-Kumitat ghandu jittrazmetti dak li jkun sab lill-Istat Imsieheb ikkoncernat flimkien ma' kummenti jew rakkomandazzjonijiet.

4. L-Istat Imsieheb koncernat ghandu, fi zmien sitt xhur minn meta jircievi r-rizultati, il-kummenti u r-rakkomandazzjonijiet trazmessi mill-Kumitat, jissottometti l-osservazzjonijiet tieghu lill-Kumitat.

5. Dawn l-inkjesti għandhom isiru b'mod kunfidenzjali u għandha tintalab il-koperazzjoni ta' l-Istat Imsieheb f'kull stadju tal-proceduri.

Artiklu 7

1. Il-Kumitat jista' jstieden l-Istat Imsieheb koncernat biex jinkludi fir-rapport tieghu, skond artiklu 35 tal-Konvenzjoni, dettalji ta' xi mizuri li jkunu ttieħdu bi twegiba għall-inkjesta li tkun saret skond artiklu 6 ta' dan il-protokol.

2. Il-Kumitat, jekk mehtieg, wara li jkun intemm il-perjodu ta' sitt xhur li hemm imsemmi f'artiklu 6.4, jistieden l-Istat Imsieheb koncernat biex jinfurmah bil-mizuri li jkunu ttiehu bi twegiba ghal din l-inkjesta.

Artiklu 8

Kull Stat Imsieheb jista', meta jkun se jigi ffirmat jew ratifikat dan il-Protokol jew id-dhul ghalih, jiddikjara li ma jaghrafx il-kompetenza tal-Kumitat kif provdut f'artikli 6 u 7.

Artiklu 9

Is-Segretarju Generali tal-Gnus Maghquda ghandu jkun id-depozitarju ta' dan il-Protokol.

Artiklu 10

Dan il-Protokol ghandu jinfetah ghall-firma minn Stati firmatarji u organizzazzjonijiet regionali integrati tal-Konvenzjoni fil-kwartieri tal-Gnus Maghquda fi New York, mit-30 ta' Marzu, 2007.

Artiklu 11

Dan il-Protokol ghandu jkun suggett ghar-ratifika minn Stati firmatarji ta' dan il-Protokol li jkunu rratifikaw jew dahlu fil-Konvenzjoni. Dan ghandu jkun suggett ghal konferma formali minn organizzazzjonijiet regionali firmatarji ghal dan il-Protokol li jkunu formalmet ikkonfermaw jew dahlu f'din il-Konvenzjoni. Dan ghandu jkun miftuh ghad-dhul minn kull Stat jew organizzazzjoni regionali integrata li jkunu rratifikaw, ikkonfermaw formalment jew dahlu f'din il-Konvenzjoni u ma jkunux iffirmaw il-Protokol.

Artiklu 12

1. "Organizzazzjoni Regionali Integrata" ghandha tfisser xi organizzazzjoni mwaqqfa minn Stati sovrani ta' xi regjun, li lilha l-Istati membri jkunu trasferew il-kompetenza dwar affarijiet iggvernati mill-Konvenzjoni u minn dan il-Protokol. Dawn l-organizzazzjonijiet ghandhom jiddikjaraw, fl-istrumenti tal-konferma formali jew dhul, il-grad tal-kompetenza taghhom f'affarijiet iggvernati mill-Konvenzjoni u minn dan il-Protokol. Imbaghad, huma ghandhom jinfurmaw lid-depozitarju b'kull modifika sostanzjali skond il-kompetenza taghhom.

2. Referenzi ghal "Stati Msiehba" f'dan il-Protokol ghandhom japplikaw ghal dawn l-organizzazzjonijiet fil-limiti tal-kompetenzi taghhom.

3. Ghall-ghanijiet ta' artiklu 13, paragrafu 1 u artiklu 15 paragrafu 2, kull strument iddepozitat minn organizzazzjoni regionali integrata m'ghandux jinghadd.

4. Organizzazzjoniet Integrati, f'affarijiet li huma fil-kompetenzi taghhom, jistghu jezercitaw id-dritt taghhom li jivvutaw fil-laqgħat li l-Istati membri ta' l-Istati Msiehba, b'numru ta' voti ugwali ghan-numru ta' l-Istati membri taghhom li huma

Stati Msieħba f'dan il-Protokol. Organizzazzjonijiet bħal dawn m'ghandhomx jeżercitaw id-dritt tagħhom li jivvutaw jekk xi Stat Imsieħeb jeżercita dak id-dritt jew vici versa.

Artiklu 13

1. Sugġett għall-fatt li din il-Konvenzjoni se tidhol fis-seħħ, dan il-Protokol għandu jidhol fis-seħħ fit-tlelta-il gurnata wara li jkun gie ddepożitati l-ghaxar strument ta' ratifika jew dhul.

2. Għal kull Stat jew organizzazzjoni reġjonali integrata li jirratifika, jikkonferma formalment jew jidhol f'dan il-Protokol wara li jkun gie depożitat l-ghaxar strument bħal dan, il-Protokol għandu jidhol fis-seħħ fit-tlelta-il gurnata wara li jkun gie ddepożitat l-istrument tiegħu stess.

Artiklu 14

1. Riservi inkompatibbli mar-raguni u l-ghanijiet ta' dan il-Protokol ma jistgħux jigu permissi.

2. Ir-riservi jistgħu jigu ritirati kull hin.

Artiklu 15

1. Kull Stat Imsieħeb jista' jipproponi xi emenda għal dan il-Protokol u jissottomettiha lis-Segretarju Generali tal-Gnus Magħquda. Is-Segretarju Generali għandu jikkomunika kull emenda proposta lill-Istati Msieħba b'talba biex ikun notifikat jekk huma jaqblux li ssir laqgħa ta' l-Istati Msieħba bil-ghan li jikkunsidraw u jiddeciedu dwar dawn il-proposti. F'kaz li fi żmien erba' xhur mid-data ta' din il-komunikazzjoni ta' l-anqas terz ta' l-Istati Msieħba jkun favur din il-laqgħa, is-Segretarju Generali għandu jsejjaħ din il-laqgħa taħt l-awspici tal-Gnus Magħquda. Kull emenda approvata minn maggoranza ta' zewg terzi preżenti li jkun vvutaw tigi sottomessa mis-Segretarju Generali għall-approvazzjoni u minn hemm 'il quddiem lill-Istati Msieħba biex tigi accettata.

2. Emenda adottata u approvata skond paragrafu 1 ta' dan l-artiklu għandha tidhol fis-seħħ fit-tlelta-il gurnata wara li n-numru ta' strumenti ta' accettazzjoni depożitati jilhaq iz-zewg terzi tan-numru ta' Stati Msieħba fid-data meta l-emenda giet addotta. Minn hemm 'il quddiem, l-emenda għandha tidhol fis-seħħ għal kull Stat Imsieħeb fit-tlelta-il gurnata wara li jkun iddepożita l-istrument ta' accettazzjoni tiegħu stess. Kull emenda għandha torbot lil dawk l-Istati Msieħba li jaccettawha.

Artiklu 16

Stat Imsieħeb jista' jiddenunzja dan il-Protokol billi jinnotifika bil-miktub lis-Segretarju Generali tal-Gnus Magħquda. Id-denunzja għandha ssir effettiva sena wara d-data ta' accettazzjoni tan-notifika mis-Segretarju Generali.

Artiklu 17

It-test ta' dan il-Protokol ghandu jsir f'formati accessibbli.

Artiklu 18

It-testi bl-Gharbi, bil-Ingiliz, bil-Franciz, bir-Russu u bl-Ispanjol ta' dan il-Protokol ghandhom ikunu awtenici bl-istess mod.

Skond ix-xiehda, il-plenipotenzjarji li l-firma taghhom tidher hawn taht, li ghandhom l-awtorizzazzjoni mehtiega mill-Gvernijiet rispettivi taghhom, iffirmaw dan il-Protokol.